

Anna Kwaśnik-Gliwińska

Dział Rzemiosła Artystycznego

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 24, 155-183

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA KWAŚNIK-GLIWIŃSKA

DZIAŁ RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO

HISTORIA I PRACOWNICY

Dział Rzemiosła Artystycznego wyłoniono z Działu Sztuki 1 sierpnia 1982 r. i powierzono kierującej nim do dziś Annie Kwaśnik-Gliwińskiej – absolwentce Uniwersytetu Wrocławskiego, zatrudnionej w Dziale Sztuki od 1 czerwca 1976.

Początki zbiorów z zakresu rzemiosła sięgają okresu międzywojennego, gdy muzeum kieleckie było placówką Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i wzbogacało swe zbiory głównie drogą darów, rzadziej zakupów. Wyjątkowo duży napływ eksponatów z różnych dziedzin sztuki, w tym z rzemiosła nastąpił po 1945 r., kiedy zwożono do zbiorów Muzeum Świętokrzyskiego ocalałe wyposażenie dworów i pałaców. Obiekty wpisywano do ksiąg inwentarzowych w miarę ich napływu; część udokumentowano na przedwojennych kartach katalogowych, niektóre zachowały się do dziś. Ponieważ ambicją ówczesnych kustoszów było pokazanie społeczeństwu bogactwa pozyskanych zbiorów, stąd w 2. poł. 1946 r. zorganizowano czynną do roku następnego wystawę *Wiek XVI i XVII*, na której wyeksponowano najcenniejsze i dobrze zachowane okazy. Wydano też katalog z charakterystyką zaprezentowanych zabytków.

1 stycznia 1950 r. upaństwowione Muzeum Świętokrzyskie uzyskało status muzeum okręgowego. Zgromadzone w muzeum zabytki znalazły się w ewidencji utworzonego Działu Sztuki. Opracowaniem ich zajmowali się kolejno zatrudnieni w nim pracownicy: Barbara Modrzejewska (kierownik działu w latach 1953-1982, potem do 1988 r. – Działu Malarstwa i Rzeźby), Wanda Morawska (1952-1961), Wiesława Ozdoba-Kosierkiewicz (od 1962 r., a w latach 1982-1990 kierownik Działu Rycin), Kazimierz Głowacki (1971-1972), Marian Rumin (1972-1976), a od 1 czerwca 1976 – autorka przedstawionego omówienia. Zbiory rzemiosła zachowywały w Dziale Sztuki pewną odrębność wyrażoną prowadzonym dla nich osobnym inwentarzem i oddzielną kartoteką magazynową, przechowywano je w budynkach muzeum przy pl. Partyzantów i przy ul. Orlej, a najbardziej wartościowa część kolekcji (meble, część wyrobów ceramicznych) wraz z obrazami była prezentowana w salach wysta-

wowych w latach 1950-1953 oraz w formie rozszerzonej, w nieco innej aranżacji, w latach 1953-1962 jako *Ekspozycja zabytkowych wnętrz*.

Ważnym etapem w dziejach Muzeum i Działu Sztuki było pozyskanie w roku 1971 (po opuszczeniu przez administracyjne władze wojewódzkie), XVII-wiecznego pałacu należącego niegdyś do biskupów krakowskich. Ukoronowaniem wieloletnich przygotowań i prowadzonych prac konserwatorskich było otwarcie na reprezentacyjnym piętrze pałacu czynnej do dziś, i stale modernizowanej, ekspozycji *Wnętrza pałacowe z XVII-XVIII wieku*, a rok później udostępnienie na parterze pałacu *Galerii Malarstwa Polskiego*, wzbogaconej o najcenniejsze wyroby rzemiosła artystycznego z wieku XIX i XX. W 1973 r. do parterowych pomieszczeń pałacu (w części dawnego Sanktuarium Józefa Piłsudskiego) przeniesiono magazyny; do połowy roku 1976 mieściły się tu także pracownie Działu, ale w drugiej połowie roku urządzono je we wschodniej części piętra południowego skrzydła bocznego. Po podziale Działu Sztuki w 1982 r. na działy: Malarstwa i Rzeźby, Gabinet Rycin i Dział Rzemiosła Artystycznego – koegzystowały one nadal w dawnych pomieszczeniach. Pełne rozdzielenie nastąpiło w drugiej połowie 1984 r., kiedy to w opuszczonych przez PP Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział Kielecki salach na piętrze skrzydła północnego pałacu, zorganizowano tymczasowe pracownie i odrębne magazyny. Dopiero wówczas przeprowadzono inwentaryzację wszystkich przejmowanych zbiorów.

Jesienią 1988 r. po zakończeniu prac restauratorskich w skrzydle południowym pałacu przez Przedsiębiorstwo Państwowe EXBUD i przystosowaniu wnętrza na pracownie i magazyny działów artystycznych, Dział Rzemiosła przeniesiono do obecnych pomieszczeń. Początkowo otrzymał on dwa pokoje biurowe w zachodniej części piętra i trzy magazyny na parterze (z antresolami na mniejsze meble, szafami na porcelanę, szynami do zawieszenia żyrandoli). Z czasem pozyskano pomieszczenie w łączniku między korpusem i skrzydłem południowym pałacu na magazyn szkieł i tkanin (ze specjalnym stojakiem na zrolowane tkaniny), a po 2004 r. dodatkowo, sąsiadujący z działem dawny pokój Działu Rycin, który przeznaczono na magazyn ceramiki z daru Grażyny i Wiesława Stachurskich.

W pierwszym okresie funkcjonowania w Dziale Rzemiosła Artystycznego zatrudniona była jedna osoba. Kierownik Anna Kwaśnik-Gliwińska skupiła się na kontynuowaniu rozpoczętego jeszcze w końcu lat 70. opracowania tkanin ze zbiorów muzeum, których katalog zamówił Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie, ale po pewnym czasie, z braku funduszy, zrezygnował z jego wydania. Ostatecznie katalog ten ukazał się w 1991 r. nakładem Muzeum. Duży nacisk położono także w tym czasie na rozszerzenie drogą zakupów, kolekcji ceramiki i szkła.

Od 15 listopada 1984 r. rozpoczęła pracę Marta Pieniążek-Samek absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego, która zajmowała się dokumentacją naukową zespołu mebli i metali [od połowy 1990 roku opiekowała się zbiorami grafiki, a od 1 lutego 1991 przejęła kierownictwo Działu Rycin].

Marta Pieniążek-Samek przygotowując się do pracy doktorskiej oddała do druku artykuły o kościele Św. Trójcy w Kielcach („Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, t. 15, 1990) oraz *Kościół ss. Dominikanek na Gródku w Krakowie a architektura Krakowa 2. i 3. ćwierci XVII wieku i XVII-wieczna architektura kościoła franciszkanów w Krakowie* („Rocznik Krakowski” 1987 i 1988). Zbierała także materiały do tematu *Barokizacja kolegiaty w Kielcach*.

Od 1 grudnia 1990 r. do stycznia 1994 r. asystentem w dziale była Joanna Mielcarska-Kaczmarczyk (Katolicki Uniwersytet Lubelski), a po jej odejściu na urlop

macierzyński i wychowawczy, od maja 1994 do końca grudnia 1995 – Anna Lewicka (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Kielcach), która przeszła do Działu Głównego Inwentaryzatora. Od lutego 1995 r. do września 2002 pracował w dziale Krzysztof Myśliński (Uniwersytet Wrocławski, dyplom Uniwersytet Jagielloński).

Od września 2005 do stycznia 2008 zatrudniona była, początkowo na 1/2 etatu, a potem w pełnym wymiarze godzin, asystent dr Dominika Długosz (absolwentka Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego). Od września do grudnia 2007 odbyła staż, a potem pracowała do września 2008, historyk sztuki Anna Młodzikowska (Katolicki Uniwersytet Lubelski). 2 listopada 2008 podjęły pracę jako asystentki dr Magdalena Śniegulska-Gomuła i Małgorzata Osobińska (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu).

W dziale odbywali praktyki i staże studenci i absolwenci wyższych uczelni (KUL, Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu, WSP, potem AŚ, a obecnie Uniwersytetu im. J. Kochanowskiego w Kielcach), wśród nich późniejsi pracownicy muzeum i instytucji pokrewnych, m.in. Zbigniew Wojtasik (PSOZ), dr Marta Pieniążek-Samek (Dział Rzemiosła, Dział Rycin, Uniwersytet im. J. Kochanowskiego), Joanna Mielcarska-Kaczmarczyk (Dział Rzemiosła, Dział Naukowo-Oświatowy, Dział Rycin), Magdalena Śniegulska (Uniwersytet M. Kopernika, Dział Rzemiosła), Małgorzata Zdyb (Dział Historii), Anna Młodzikowska (Dział Rzemiosła, Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie), Agnieszka Surdy. W 2004 roku, dwa miesiące jako wolontariuszka pracowała w dziale Agnieszka Koźmińska, która rozpoznawała kolekcję pp. Marii i Jerzego Łosiów.

ZBIORY DZIAŁU

Ze zbiorów dawnego Muzeum PTK przetrwało do dziś zaledwie kilka eksponatów (krzyżyk zesłańca na Syberię z 1863 r., pantofel biskupi, para safianowych XVIII-wiecznych baczmagów). Jak już wspomniano, ogromny napływ obiektów rozpoczął się po zakończeniu wojny i przewiezieniu dzieł sztuki stanowiących wyposażenie przejętych przez państwo dworów i pałaców woj. kieleckiego. Trafiły wówczas do Muzeum Świętokrzyskiego galerie portretów rodzinnych, meble, tkaniny, naczynia o charakterze dekoracyjnym i użytkowym, wiele mocno zniszczonych. Wśród nich znajdowały się meble renesansowe włoskie (skrzynie szufladowe *cassettone*), bogato intarsjowane manierystyczne południowoniemieckie skrzynie posagowe, barokowe meble holenderskie (m.in. dwukondygnacyjna szafa, dwa bogato inkrustowane brązami i szylkretem sekretarzyki) oraz niemieckie, m.in. frankfurckie szafy sieniowe, komody, sekretery, francuskie szafy z alegoriami cnót oraz liczne meble gdańskie: szafy, stoły, krzesła wyplatane, unikatowa prasa do obrusów. Wśród mebli z końca XVIII i XIX wieku znajdowały się przykłady włoskiego, austriackiego, francuskiego i niemieckiego klasycyzmu, biedermeieru i historyzmu oraz grupa interesujących mebli polskich.

Do kolekcji muzealnych trafiły także cenne wyroby z fajansu i porcelany, w tym chińskie i japońskie naczynia z kolekcji Augusta II Mocnego przechowywanej w Pałacu Japońskim w Dreźnie, wyroby czołowych wytwórni europejskich w Miśni, Wiedniu (w tym klasycystyczny serwis z monogramem AW) czy Berlinie (filiżanka z serwisu Fryderyka Wielkiego ze scenką rodzajową w typie Antoine’a Watteau). Warto także wspomnieć o wyrobach z manufaktur polskich, m.in. z Korca (tygielek z wzorem bławatkowym) i reprezentującego ośrodek świętokrzyski Ćmielowa (waza z biskwitowymi wizerunkami Fryderyka Chopina i Ludwika Pasteura).

Z innych dziedzin sztuki zdobniczej godne wzmianki są różnego typu zegary; wśród angielskich – kilka podłogowych ze znanych XVIII-wiecznych wytwórni oraz przepiękny podróżny zegar karetowy w podwójnym: srebrnym i szylkretowym etui, wśród niemieckich – schwarzwaldzki zegar ze sceną alegoryczną czy rzadki przykład zegara obrazowego z okresu biedermeieru z widokiem Renu, który wiązać można z wiedeńską pracownią Carla Ludwiga Hoffmeistera.

Ważnym wydarzeniem dla Muzeum, zwłaszcza dla Działu Sztuki, było pozyskanie zbiorów liczących ponad 200 dzieł sztuki Ludwika Wiktora Kielbassa (1893-1956) z Sudogu koło Jędrzejowa, który w testamentcie zapisał je kieleckiej placówce; rzemiosło artystyczne odgrywa w tym przekazie rolę wyjątkowo ważną. Najcenniejszą grupą są zbiory sztuki orientalnej, zwłaszcza kobierce. Kolekcjoner pozyskiwał je w końcu lat 30. oraz w okresie wojny od kieleckiej rodziny Jarońskich, w której posiadaniu znalazły się dzięki wyjazdom do krewnych w Turcji i pasji kolekcjonerskiej muzyka Mieczysława Jarońskiego (1861-1922); kupował on tam, za radą Jana Matejki, kuzyna Gropplerów, tkaniny bliskowschodnie z XVII-XIX w., m.in. perskie (kobierzec *Ferahān*, kilim i kobierczyk *Senne*), tureckie (modlitewniki *Giordes*, dwa aksamity z miejscowości Skutari, kobierce wędrownego plemienia *Yürük*, a także makata haftowana z Rascht, jakoby ze skarbcza sułtana Abdulhamida II, z którego synem przyjaźnił się Jaroński), północnoafrykańskie (tzw. makata z ptakami o wzorze mereżkowym spinanym srebrną lamelką). Wśród wyrobów z metali – m.in. turecka lampa meczetowa i jerozolimskie naczynie sygnowane nazwiskiem rzemieślnika. Duża grupa wyrobów wywodzi się z Dalekiego Wschodu, w tym chińskie czarki do herbaty wykonane stosowaną od XVII wieku techniką *grains de riz*, z wtopionymi w masę porcelanową ziarenkami ryżu, grupa chińskich przedmiotów z kości słoniowej, czy figurki z alabastru. Szczególnym sentymentem darzył Kielbass modną wówczas sztukę japońską, obok wyrobów XVIII-wiecznych z Kutani i innych znanych wytwórni, kupował ich europejskie naśladownictwa tzw. *chinoiserie*. Pojedyncze egzemplarze z tej kolekcji (m.in. miśnięński talerz z tulipaniem, czarka angielska z Minton z centaurem i centaurydą, wazon z warszawskiej Fabryki Majoliki Wojnacki-Czechowski) pochodzą z Europy.

Momentem zwrotnym dla zmiany profilu zbiorów Działu Sztuki było objęcie w 1961 r. dyrekcji muzeum przez historyka sztuki – Alojzego Obornego, który nie poprzestał na ówczesnym stanie posiadania zasobów muzealnych i administrowanych przez muzeum budynkach. Od początku czynił starania, uwieńczone sukcesem w 1970 r., o przejęcie na cele muzealne wczesnobarokowego pałacu w Kielcach – wówczas siedziby władz województwa. Pod kątem przyszłej ekspozycji wnętrz pałacowych prowadzono zakupy muzealiów w latach 60. Pozyskano wówczas (niektóre należało poddać pracom konserwatorskim) wspaniałe tapiserie brukselskie eksponowane dziś w salach pałacu: *Scypiona Afrykańskiego przyjmującego hołd Kartagińczyków* z ok. 1629 r. z warsztatu Jakuba Geubelsa Mł. – niegdyś w kolekcji Janusza Radziwiłła z Nieborowa i *Triumf Ateny* z ok. 1730 r. z warsztatu Urbana Leyniersa – z kolekcji Konopków, oraz trzy inne, mniejsze o tematyce mitologicznej i biblijnej. Sukcesywnie przekazywano do konserwacji zabytki z dziedziny meblarstwa i ceramiki, które, obok wymienionych tkanin, na tej ekspozycji miały grać główną rolę. Wykonywały je Pracownie Konserwacji Zabytków w Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Toruniu.

Kolejnym wielkim „wzmocnieniem” zbiorów rzemiosła stał się dar ponad 100 tkanin, mebli, wyrobów złotniczych przekazanych przez Muzeum Narodowe

w Warszawie 20 maja 1972, w niespełna rok po otwarciu stałej ekspozycji wnętrz pałacowych z XVII-XVIII w. Spośród nich należy przede wszystkim wymienić uniikatową dla kultury polskiej XVII w. tapisierię herbową kanclerza Stefana Korycińskiego, eksponowaną na wielu wystawach polskiego baroku organizowanych w kraju i za granicą (w stolicach europejskich i kilku miastach Stanów Zjednoczonych), zespół wyrobów złotniczych (m.in. rokokową, monumentalną, prawdopodobnie lwowską wazę na poncz) oraz, spośród mebli, barokowy rzeźbiony i intarsjowany kredens niemiecki typu *Überbauschrank*, dwa komplety mebli w stylu Ludwika XIV i Ludwika XVI.

Nawiązane przez dyrekcję w latach 70. XX w. kontakty ze znanym kolekcjonerem poznańsko-warszawskim Janem Henrykiem Dąbrowskim, zaowocowały pozyskaniem, zwłaszcza do zbiorów rzemiosła, wielu niezwykle cennych obiektów m.in.: renesansowej florenckiej skrzyni szufladowej i południowoniemieckiej intarsjowanej szafy z lat 1720-1730. Zdeponował także w muzeum w 1975 r. gromadzoną od lat kolekcję szkła artystycznego, której stopniowy wykup przerwała śmierć kolekcjonera w 1979 r. Pozostała część zbiorów, głównie szkło odkupiono od jego córki, a wdowa po nim – Irena Mirska Dąbrowska – przekazała do Muzeum w darze przyznaną jej przez sąd część kolekcji. Dzięki temu, obok nadzwyczaj cennych okazów szkielek czeskich i śląskich z końca XVII, XVIII i z XIX wieku, muzeum wzbogaciło się o renesansowe hiszpańskie *vargueño* oraz dwie włoskie skrzynie: późnorenesansową *cassone* i barokową, z charakterystycznym ornamentem chrząstkowym. W okresie późniejszym dotarł jeszcze, prawdopodobnie śląski, blat od stołu z hierogramem MARYA z monogramem JS odnoszącym się do królewicza Jakuba Sobieskiego.

Licząca niemal 400 obiektów kolekcja szkła stała się impulsem do jej dalszego uzupełniania, głównie w drodze zakupów, które prowadzono szczególnie intensywnie w latach 80. i w pocz. lat 90. XX w. Pozyskano wówczas wiele szkielek z okresu secesji i Art Déco z wytwórni francuskich, czeskich, niemieckich i polskich; obecnie kielecka kolekcja szkielek z okresu międzywojennego należy do najbardziej reprezentatywnych w Polsce, a niektóre okazy pokazywane były na wystawach w kraju i za granicą. Zapoczątkowano także zbieranie szkielek nowoczesnych; obok prac Tassiosa Kiriasopoulou, Jana Olszewskiego muzeum może się poszczycić, zakupionym dzięki specjalnej dotacji, zespołem szkielek czołowego twórcy i nauczyciela kolejnych pokoleń polskich artystów-szklarzy, Henryka Albina Tomaszewskiego. Ostatnim cennym zakupem w 2006 r. był XVIII-wieczny puchar z dekoracją w *plaster miodu* wykonany w Cesarskiej Manufakturze Szklanej w Sankt Petersburgu.

Już w początkowym okresie funkcjonowania Działu Sztuki jego pracownicy zdawali sobie sprawę z konieczności dokumentowania działalności wytwórni ceramicznych regionu kielecko-sandomierskiego, a szczególnie głównego – czynnego nieprzerwanie od pocz. XIX w. – ośrodka w Ćmielowie. W latach 50. XX w. drogą kolejnych zakupów muzeum weszło w posiadanie okazów tamtejszej porcelany produkowanej w najwcześniejszym okresie działania wytwórni (serwis do herbaty z zielonymi i złotymi chmurkami sprzed roku 1863, filiżanki o neorokokowej błękitnej dekoracji, waza i talerze z monogramem *B.T.*). Większość z nich kupiono od spadkobierców Kazimierza Smoleńskiego, miłośnika i znawcy porcelany, właściciela najbardziej znanej kawiarni w Kielcach, mieszczącej się niegdyś na rogu ulic Sienkiewicza i Małej. Zakupy Ćmielowskiego fajansu i porcelany kontynuowano systematycznie nadal po usamodzielnieniu się Działu Rzemiosła osiągając do lat 90. XX w. liczbę niemal 500 okazów.

Prawdziwy przełom nastąpił w początku 2000 r., po nawiązaniu kontaktu z panią Marią Wycech-Łoś, kolekcjonerką, znawczynią porcelany, współautorką (wraz z mężem) opracowania *Porcelany polskiej* wydanego dwukrotnie przez wyd. Ossolineum w latach 1975 i 1983. Realizując wolę zmarłego w 1998 roku męża, pragnęła przekazać do zbiorów muzealnych zebraną przez nich, liczącą ponad 400 okazów kolekcję fajansu i porcelany. Wybór Jej padł na Muzeum Narodowe w Kielcach, bowiem było w stanie zrealizować wolę donatorki i przyjęło kolekcję łącznie z okazami uszkodzonymi, nie w pełni wartościowymi. W pozyskanym w ten sposób zespole znajdowały się wyroby najlepszych wytwórni z kresów wschodnich: z Korca, Baranówki, Horodnicy, Baraszy, Glińska, Wilna, z Polski Centralnej: z Nieborowa, Łowicza, Dębniak pod Krakowem, Skawiny, Warszawy, Tomaszowa Lubelskiego, Włocławka, Koła, a także, co było szczególnie cenne dla Kielc, z kilku wytwórni z Regionu Świętokrzyskiego: z Iłży, Gromadzie, Staszowa oraz 111 obiektów z Ćmielowa, w tym przykłady wielu nie reprezentowanych dotąd wzorów.

Kolejnym darem, który uczynił kielecką kolekcję ceramiki Ćmielowskiej najokazalszą w kraju, stał się przekaz od państwa Grażyny i Wiesława Stachurskich z Warszawy. Zbiory gromadził przez całe życie prof. Stachurski (1926-2009), wywodzący się z Kielecczyny i zamieszkały w młodości w Częstocicach k/Ostrowca Świętokrzyskiego, a nieopodal Ćmielowa. Wybitny specjalista od konstrukcji żelbetonowych, autor wielu publikacji z tej dziedziny, uciekał w wolnych chwilach do świata kruchej porcelany. Penetrował rynek antykwarski, objeżdżał targi staroci, wymieniał się z innymi kolekcjonerami; utrzymywał kontakty z ówczesnymi i byłymi pracownikami zakładu w Ćmielowie, od których czerpał wiedzę technologiczną na temat jej wytwarzania; od lat 90. pasję podzielała małżonka Grażyna. Zaprzyjaźnieni z panią Marią Wycech-Łoś, postanowili pójść w jej ślady i owoc wieloletnich zamięłowań kolekcjonerskich przekazać również do zbiorów kieleckiego muzeum. Kolekcja licząca 577 okazów z wszystkich okresów działalności zakładu trafiła do muzeum pod koniec 2006 r. i już w pierwszej połowie roku następnego, po jej wstępnym opracowaniu i sfotografowaniu, była zaprezentowana na kilkumiesięcznym pokazie w salach wystaw czasowych; obecnie trwa jej pełne opracowywanie. Znakomity ten zespół uzupełniono pod koniec roku 2008 trzema przykładami majolik, które krótko (1879-1880) produkował w Ćmielowie sprowadzony z Nevers we Francji Stanisław Thiele. W końcu 2008 roku zbiory działu liczyły 3925 zabytków zapisanych w 3406 pozycjach inwentarzowych i 123 pozycjach księgi materiałowej.

Dział Rzemiosła Artystycznego wspólnie z Działem Malarstwa i Rzeźby sprawuje opiekę nad ekspozycjami stałymi *Wnętrza pałacowe z XVII-XVIII w.* na piętrze w pałacu i *Galeria malarstwa polskiego i europejskiego rzemiosła artystycznego* mieszczącą się w skrzydle północnym.

WYSTAWY

Wyroby sztuki zdobniczej, niezależnie od struktury muzeum prezentowano na okresowych, czasami nawet wieloletnich pokazach w salach parteru oraz na korytarzu i w salach piętra ówczesnej siedziby muzeum w dwóch kamienicach przy pl. Partyzantów (obecnie Rynek). W okresie 23 października 1946 – 30 czerwca 1947 w czterech salkach parteru czynna była wystawa *Wiek XVI – XVII*, która obejmowała najcenniejsze dzieła sztuki uratowane z dworów i pałaców z terenu Kielecczyny. W towarzyszącym jej małym katalogu opublikowano najciekawsze, według

ówczesnych kustoszy, zabytki, m.in. kilkadziesiąt wyrobów rzemiosła artystycznego. Pokłósiem wystawy, która pozwoliła poddać gruntownej analizie pozyskany materiał zabytkowy, stała się myśl o konieczności powołania działu sztuki, który odpowiadałby za opiekę nad tą grupą zabytków i zorganizowałby w przyszłości ich stały pokaz. *Ekspozycję zabytków z dziedziny sztuki* na bazie wystawy z 1946 r., w której rzemiosło artystyczne odgrywało niebagatelną rolę, otwarto 24 sierpnia 1947 r. na parterze (3 sale i hol) i 1 piętrze (schody, hol, korytarz oraz trzy sale ekspozycyjne) przy pl. Partyzantów 3-5. Pokazano głównie malarstwo, rzeźbę, grafikę i wyroby rzemiosła artystycznego w liczbie około 340 eksponatów. Wystawa czynna była z niewielkimi zmianami do 1961-1962 r., kiedy przystąpiono do trwających wiele lat prac remontowych. Wyrobów rzemiosła artystycznego nie pokazywano potem, aż do 1971 r.; otwarte na jubileusz 60-lecia muzeum w 1968 roku wystawy stałe prezentowały tylko obiekty z dziedziny malarstwa, etnografii i przyrody.

Od połowy lat 60. trwały przygotowania do przejścia pałacu biskupów krakowskich i urzędnictwa w nim wystaw stałych. W oparciu o zachowane inwentarze z lat: 1645, 1668, 1746, 1788 i 1789 oraz 1845 opracowywano scenariusz stałej ekspozycji wnętrz pałacowych na reprezentacyjnym piętrze pałacu kieleckiego. W osiem miesięcy po otrzymaniu pałacu, we wrześniu 1971 roku, po przeprowadzeniu niezbędnych prac budowlanych i adaptacyjnych, nastąpiło uroczyste otwarcie stałej ekspozycji *Wnętra pałacowe z XVII-XVIII wieku*, która to wystawa – stale modernizowana i wzbogacana – czynna jest do dziś.

Pałac biskupów krakowskich jest szczególnie ważny dla architektury epoki Wazów. Wzniesiony w latach 1637-1644 przez biskupa krakowskiego (wcześniej kanclerza wielkiego koronnego) Jakuba Zadzikę jest jedyną siedzibą magnacką w Polsce, która zachowała w niemal 80% oryginalny wystrój wnętrz z epoki. Przetrwwały trzy stropy ramowe ze scenami historycznymi ilustrującymi działalność fundatora, polichromowane stropy belkowe i fryzy podstropowe, sklepienia stiukowe, trzy marmurowe kominki i fragmenty dwu innych, kilka ówczesnych kamiennych i marmurowych portali, fragmenty posadzek, miejsca sekretne (ubikacje). Przy aranżacji wnętrz, w oparciu o wymienione wcześniej inwentarze, poszczególnym odtwarzanym pokojom starano się przywrócić ich pierwotny charakter i funkcję; jeśli chodzi o ich nazwy – nawiązano do inwentarza najstarszego. Salom na osi, wyższym od bocznych apartamentów, nadano charakter *Sieni i Izby Stołowej*. Po ich obu stronach zgrupowane są apartamenty mieszkalne: od południa pięciopokojowy (pierwotnie czteropokojowy) *Apartament Biskupi*, a od północy – trzypokojowy *Senatorski* (zwany także *Królewskim*) i dwupokojowy *Pracowni*. Zwłaszcza dwa pierwsze, położone od strony zachodniej (wzdłuż ogrodu) uzyskały wyjątkowo bogate wyposażenie. Zachowały się w nich trzy (z pierwotnych czterech) stropy ramowe z malowidłami historycznymi z warsztatu Tomasza Dolabelli z ok. 1641-1642 roku: *Traktaty szwedzkie* i *Pożar Moskwy* w pokojach senatorskich oraz *Sąd nad arianami* w pokojach biskupich. Na wprowadzone wyposażenie sal składają się meble renesansowe i barokowe z XVI-XVIII wieku wykonane we Włoszech, Hiszpanii, Francji, Niemczech i w Polsce, flamandzkie i północnoniemieckie tapiserie, a także wyroby złotnicze i europejska oraz dalekowschodnia ceramika z tego okresu. Oddzielnie wyeksponowano wyroby złotnicze o przeznaczeniu sakralnym i użytkowym, w znacznej części przekazane przez Muzeum Narodowe w Warszawie.

Od 11 lipca do 20 września 1973 prezentowano w trzech salach wystaw czasowych przy pl. Partyzantów *Kolekcję Ludwika Wiktora Kielbassa*. Legat pozyskany

w 1956 r. doczekał się wystawy i pełnego opracowania w towarzyszącym jej katalogu – patrz rozdział Wydawnictwa. Obszerną jego część dotyczącą rzemiosła opracował współautor scenariusza, obok Barbary Modrzejewskiej i Wiesławy Ozdoby-Kosierkiewicz, Kazimierz Głowacki, poprzedzając katalog zbiorów rzemiosła artystycznego (prezentowanego w trzeciej – największej sali wystaw czasowych) interesującym wstępem o powstaniu kolekcji.

Wybrane dzieła z rzemiosła artystycznego towarzyszyły dużej prezentacji *30 lat muzealnictwa kieleckiego w Polsce Ludowej*. Akcentowały one kolejne etapy pozyskiwania zbiorów Działu Sztuki: rok 1945-1946 – przejście zbiorów podworskich, rok 1956 – legat Ludwika Wiktora Kielbassa oraz lata 1971-1972 – pozyskanie pałacu biskupów krakowskich, zorganizowanie w nim stałej ekspozycji zabytkowych wnętrz i przyjęcie daru z Muzeum Narodowego w Warszawie wyposażającego ją w wyjątkowo cenne zabytki.

W 1976 r. rozpoczęto cykliczne pokazy zgromadzonego w drodze zakupów w latach 50. i 60., zbioru ceramiki śmielowskiej. Dopóki nie było miejsca w salach wystaw czasowych ekspozycje porcelany prezentowano w muzeach innych miast. Pierwszą, liczącą 286 obiektów, miała miejsce w Muzeum Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim (9 październik – 4 grudnia 1976), a jej komisarz Marian Rumin przygotował informator wydany przez muzeum piotrkowskie. Kolejny pokaz odbył się w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu (Kamienica Oleśnickich) w 1979 roku, a towarzyszyła mu prezentacja współczesnej produkcji Fabryki Porcelany w Ćmielowie; wydano także informator z charakterystyką kolekcji, opracowany przez komisarz wystawy Annę Kwaśnik-Gliwińską.

Zorganizowana w 1978 roku wielka wystawa jubileuszowa na 70-lecie Muzeum – *Muzeum skarbnicą dóbr kultury. Nowe zbiory 1968-1978* uwzględniła dużą grupę wyrobów rzemiosła artystycznego (ponad 100) pochodzących z zakupów i darów. Pokaz ten rozpoczynała tapiseria herbowa kanclerza Stefana Korycińskiego w sali pierwszej, a kończyła szeroka prezentacja sztuki zdobniczej (meble, złotnictwo, ceramika, szkło), w tym szkła z kolekcji wykupywanej sukcesywnie od Jana Henryka Dąbrowskiego. Na kolejnej wystawie z tego cyklu w roku 1983 (*Najcenniejsze zakupy, dary i znaleziska 1979-1983*), wśród wyrobów rzemiosła artystycznego pokazano spuściznę po zmarłym w 1979 r. kolekcjonerze, częściowo wykupioną od córki (szkło), a częściowo otrzymaną w darze od żony (pozostałe szkło, meble, tkaniny). Ostatnia ogólnomuzealna prezentacja nabytków muzeum z lat 1984-1988 miała miejsce w 1988 roku z okazji jubileuszu 80-lecia muzeum.

Efektom wieloletniego zainteresowania autorki niniejszego omówienia szkłem artystycznym stała się pierwsza wystawa najcenniejszych wyrobów z tej dziedziny, jaką zorganizowano w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu. Na wystawie *Szkło artystyczne od Empiru do Art Déco ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* czynnej od 18 grudnia 1987 do lutego 1988 w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu pokazano 239 najciekawszych naczyń z XIX i 1. poł. XX wieku. Wystawie towarzyszył dwuczęściowy katalog zawierający charakterystykę całej kolekcji oraz spis eksponatów. W marcu wystawę przeniesiono do Muzeum Rzemiosł Drzewnych w Środzie Śląskiej, gdzie czynna była od 22 marca do 15 września 1988.

W roku 1989, adiunkt Działu Rzemiosła Artystycznego – Marta Pieniążek-Samk oddelegowana była do współpracy przy wystawie *Spółeczność żydowska w Kielcach*, przy której opracowywała wyroby rzemiosła artystycznego wiążące się z żydowskimi obrzędami religijnymi. Wiosną tego roku kierownik działu wraz

z Józefem Dzikowskim – opiekunem Działu Numizmatycznego, zorganizowali w Muzeum Krajoznawczym w Winnicy wystawę *Broń ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* (czynna 29 kwiecień – 15 sierpień 1989), której scenariusz i katalog przygotował kierownik Działu Broni Ryszard de Latour.

W roku 1991, podczas przygotowań do wystawy *Konstytucja 3 Maja. 200 lat pamięci*, w ramach współpracy z komisarzem Ryszardem de Latour, przeprowadzono kwerendę w Muzeum Narodowym w Krakowie celem pozyskania dodatkowych wyrobów z rzemiosła artystycznego (szkła, pasy kontuszowe) wiążących się z tym ważnym wydarzeniem historycznym.

Na początek roku następnego (1992) przypada kwerenda, a potem organizacja w salach wystaw czasowych przy Rynku wielkiej wystawy *Wokół secesji* (ze zbiorów Muzeów Narodowych w Krakowie i w Kielcach), której komisarzami były Anna Kwaśnik-Gliwińska i Barbara Modrzejewska (malarstwo), a o oprawę plastyczną zadbał Andrzej Zapała. Na tej drugiej, po 16 latach (w 1977 roku eksponowano wystawę ze zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku), prezentacji sztuki z tego okresu w salach kieleckiego muzeum, pokazano około 380 eksponatów z dziedziny malarstwa, grafiki, plakatu oraz jak najszerzej pojętego rzemiosła artystycznego. Po raz pierwszy w Kielcach można było oglądać prace czołowych artystów francuskich: H. Toulouse-Lautreca, Maurice'a Denisa, Pierre'a Bonnard, Paula Gauguina, obrazy, plakaty, rysunki i grafiki najwybitniejszych artystów polskich: Stanisława Wyspiańskiego, Olgi Boznańskiej, Witolda Wojtkiewicza, Leona Wyczółkowskiego, Franciszka Żmurki, Edwarda Okunia, Kazimierza Sichulskiego, także tych związanych z Towarzystwem „Polska Sztuka Stosowana”, m.in. Karola Tichego (tkaniny). Wśród wyrobów rzemiosła artystycznego budziły podziw ceramiki z wytwórni w Dębnikach pod Krakowem projektowane przez wybitnych twórców, członków Towarzystwa Artystów Polskich „Sztuka”: Konstantego Laszczkę, Jana Szczepkowskiego, czy secesyjne eksperymenty Fabryki Porcelany w Ćmielowie (serwis Giewont); szkła z najlepszych wytwórni francuskich z Nancy: Emila Gallé i braci Daum, czy czeskich: Karela Kralika i Johanna Loetz-Witwe. Zestaw ten uzupełniały wyroby z metali firm niemieckich, austriackich i warszawskich oraz pojedyncze przykłady mebli i tkanin.

W początku 1993 r., po nawiązaniu bliskich kontaktów z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej powstał pomysł zorganizowania wystawy ze zbiorów własnych ukazujących wyroby sztuki niemieckiej, bądź wiążące się z Niemcami. Ostatecznie nadano jej tytuł: *Sztuka niemiecka. Polska kolonia artystyczna w Monachium*; z ramienia Działu Rzemiosła tę grupę obiektów opracowała asystent Joanna Mielcarska-Kaczmarczyk. Wyeksponowano 128 obiektów z rzemiosła artystycznego, w tym cenny zbiór porcelany miśnieńskiej, grupę szkła z różnych epok, m.in. barokowe saskie kielichy-flety, srebra augsburskie i berlińskie; wystawie towarzyszył informator autorstwa twórców wystawy: Elżbiety Jeżewskiej, Marty Pieniążek-Samek, Joanny Mielcarskiej-Kaczmarczyk i Tadeusza Adama Kosińskiego.

Kontynuacją podjętego tematu sztuki niemieckiej stała się wielka ogólnopolska wystawa *Sztuka niemiecka 1450-1800 w zbiorach polskich*, współfinansowana przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej. Jej otwarcie 7 lutego 1996 poprzedziła kwerenda rozpoczęta jesienią 1994 r., przeprowadzona we wszystkich muzeach narodowych, większości okręgowych, zbiorach kościelnych przechowywanych w muzeach diecezjalnych i skarbcach klasztornych oraz u osób prywatnych. Funkcję komisarza powierzono Annie Kwaśnik-Gliwińskiej, z którą współpracowali Elżbieta Jeżewska z Działu Malarstwa i Rzeźby, dr Marta

Pieniążek-Samek z Działu Rycin i Tadeusz Adam Kosiński z Gabinetu Numizmatycznego, a także, od lutego 1995, pracownik Działu Rzemiosła Krzysztof Myśliński. Zgromadzono 1056 dzieł sztuki (z 59 muzeów, instytucji i osób prywatnych) z różnych dziedzin, w tym ponad 580 wyrobów sztuki zdobniczej. Wystawę zaprezentowano na obu kondygnacjach odrestaurowanego w latach 1989-1994 skrzydła północnego pałacu kieleckiego (na pow. ok. 700 m²). Autorami oprawy plastycznej byli architekci wnętrz z Warszawy: Piotr Pająk i Andrzej Suchowolec, oni także zrealizowali specjalistyczny sprzęt ekspozycyjny dostosowany do wymogów zabytkowych wnętrz. Wystawa ta była pierwszą po wojnie tak wielką prezentacją podejmującą kompleksowo problemy sztuki naszego zachodniego sąsiada w okresie nowożytnym, akcentując jej ogromną różnorodność i najwyższą klasę artystyczną; podkreślała zarazem sposób jej docierania na tereny Rzeczypospolitej oraz wysokie wymagania polskiego odbiorcy. Odbiła się ona szerokim echem w środowisku muzealnym, odwiedziło ją ponad 18 000 osób, a jej realizatorom przyznano nagrodę 3. stopnia w konkursie na *Wydarzenie Muzealne Roku 1996*. Wystawie towarzyszył obszerny katalog uwzględniający wszystkie prezentowane obiekty, zredagowany przez zespół przygotowujący poszczególne dziedziny, a poprzedzony esejem prof. dr. hab. Zdzisława Żygulskiego jr. *O sztuce niemieckiej w Polsce*. W oparciu o scenariusz i scenopis przygotowany przez komisarza, zrealizowano także film o wystawie. Warto dodać, że wystawa sztuki niemieckiej stała się okazją do rozpoczęcia, kontynuowanego do dziś, cyklu „Niedziela w Muzeum”. Podczas niedzielnych, zwykle godzinnych spotkań na wystawach, komisarze i kuratorzy zapoznają szczegółowo najbardziej zainteresowane grono z podejmowanymi problemami z różnych dziedzin. Często spotkania te służą także do prezentowania nowo pozyskanych kolekcji, czy opracowywanych aktualnie zagadnień.

Pokłosiem wystawy niemieckiej była zorganizowana w 2. poł. roku 1996 przez Krzysztofa Myślińskiego ekspozycja *Artystyczne kowalstwo i ślusarstwo*. Włączono do niej, obok zbiorów własnych, część eksponatów z poprzedniej prezentacji, dopożyczono także cenne okazy z innych muzeów, głównie z Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

Nawiązane podczas kwerendy do wystawy niemieckiej kontakty zaowocowały w roku następnym, tj. 1997, kolejną interesującą wystawą. W oparciu o zbiory własne i prywatną kolekcję prof. dr. hab. Wojciecha Kowalskiego z Gliwic otwarto 13 listopada 1997, czynną do 2 lutego 1998, ekspozycję *Fajans europejski XIX i XX wieku ze zbiorów Wojciecha Kowalskiego i Muzeum Narodowego w Kielcach*. Na wystawie zaprezentowano ponad 235 naczyń ze zbiorów własnych i z kolekcji znanego zbieracza wyrobów z ceramiki i kości słoniowej, a zarazem wieloletniego doradcy Ministra Kultury do spraw rewindykacji dóbr kultury. Były to różnorodne naczynia stołowe, w tym duży serwis, zdobione techniką druku podszklivnego, wykonane w wytwórniach angielskich, francuskich, rosyjskich, niemieckich i polskich. Położono nacisk na różnorodne typy dekoracji o motywach dalekowschodnich i europejskich: sceny architektoniczne, rodzajowe, parkowe, roślinne, a także sceny historyczne, ilustrujące fakty z historii starożytnego Rzymu, czy wojny napoleońskiej. Do motywów występujących na naczyniach starannie dobrano zestaw grafik ze zbiorów kieleckich. Wystawę uzupełniał pokaz dydaktyczny obrazujący (za pomocą fotografii i graficznych reprodukcji) sam proces produkcyjny fajansu, a także sposób nanoszenia tego typu dekoracji na gotowe już naczynia. Dwie sale wystaw czasowych ukazywały bieżącą produkcję Zakładów Porcelany „Ćmielów”, najstarszej na ziemiach polskich, czynnej od niemal 200 lat wytwórni ceramicznej,

która w początkowym okresie swej działalności wyrabiała właśnie – w oparciu o wzory angielskie – fajans drukowany. Wystawie towarzyszył katalog autorstwa Wojciecha Kowalskiego i komisarz wystawy Anny Kwaśnik-Gliwińskiej, przeprowadzono także kilka spotkań specjalistycznych.

Otwarta 30 kwietnia 1998 roku na dwóch kondygnacjach skrzydła północnego pałacu nowa stała ekspozycja *Galeria Malarstwa Polskiego i Europejskiej Sztuki Zdobniczej* rozpoczęła jubileusz 90-lecia kieleckiego muzeum. Komisarze wystawy: Elżbieta Jeżewska i Alojzy Oborny oraz Anna Kwaśnik-Gliwińska pokazując niemal 300 obrazów i ponad 600 wytworów rzemiosła artystycznego, stworzyli nowatorską na skalę kraju prezentację. Ukazane w tak szerokim spektrum zabytki z różnych dziedzin sztuki zdobniczej, włączono w ciąg chronologicznie ułożonej galerii malarstwa; wiązały się one z miejscem lub okresem ich powstania, a często uzupełniały podjętą na obrazach tematykę. Zobrazowano rozwój technologiczny i przemiany stylistyczne szkła artystycznego od końca XVII do 1. poł. wieku XX. W dawnej studni urządzono pokaz porcelany dalekowschodniej i najwcześniejszej europejskiej (Miśnia, Berlin, Wiedeń); po raz pierwszy w Kielcach, na tak szeroką skalę, wyeksponowano kolekcję ceramiki ćmielowskiej. Z pałacowego zespołu sreber wydzielono najcenniejsze wyroby złotnicze z Augsburga, Berlina, z wytwórni gdańskich i warszawskich, eksponując szczególnie monstrancję poznańską Krzysztofa Neumanna z 1699 r. Pokaz uzupełniają pojedyncze przykłady mebli polskich, angielskich i niemieckich z różnych epok. Na otwarcie wystawy przygotowano informatory o obu galeriach, ulotkę ze zwięzłym opisem zawartości wszystkich sal, a szczegółowe omówienia problematyki podejmowanej w poszczególnych salach zawarto w cyklach „Kielecka Galeria” oraz „Wielcy Twórcy Galerii Kieleckiej” w miesięczniku kulturalnym „Ikar”; łącznie ukazało się 13 artykułów o rzemiośle, a ponadto w roku 2004 opiekujące się wystawą Elżbieta Jeżewska i Anna Kwaśnik-Gliwińska opracowały małoformatowy przewodnik po Galerii (obecnie autorki przygotowują jego szerszą wersję). Galeria jest stale modernizowana i wzbogacana o nowo pozyskane eksponaty; w ostatnich latach wprowadzono, na specjalne życzenie zwiedzających, gablotę z różnego typu wyrobami wykonanymi na Dalekim Wschodzie, dodano najcenniejsze okazy z kolekcji pp. Marii i Jerzego Łosiów, a także przeobrażono pokaz ceramiki ćmielowskiej z okresu 20-lecia międzywojennego poszerzając go o interesujące wyroby tej wytwórni powstałe już w latach 50. i 60. XX wieku. Po opracowaniu kolekcji pp. Grażyny i Wiesława Stachurskich, przewiduje się dalsze rozszerzenie tej prezentacji.

Od roku 1997 trwały przygotowania i kwerenda do wystawy *Ornamenta Ecclesiae. Sztuka sakralna diecezji kieleckiej*. Wystawę zrealizowali: Krzysztof Myśliński, komisarz i autor scenariusza wystawy oraz Anna Kwaśnik-Gliwińska, która odpowiadała za wybór i opracowanie tkanin. Ponadto przy katalogu wystawy współpracowali: Anna Myślińska (malarstwo), dr Marta Michałowska (tkaniny ze zbiorów katedry kieleckiej) i Elżbieta Jeżewska (rzeźba ze zbiorów MNKi). W ramach tej ekspozycji zaprezentowano około 400 obiektów pochodzących z kościołów i klasztorów Diecezji Kieleckiej, a także z Seminarium Duchownego w Kielcach, w tym: najcenniejsze przykłady ze skarbcza katedralnego w Kielcach (zespół tkanin, wyroby złotnicze z fundacji biskupów krakowskich), ze skarbców Bożogrobców z Miechowa, kolegiaty w Wiślicy, kościołów w Koniecpolu, Stopnicy, Żębocinie, Kościelcu, z klasztorów w Imbramowicach, Bodzentynie, Chęcinach, Jędrzejowie. Obok arcydzieł malarstwa tablicowego z okresu gotyku i renesansu, pokazano obrazy z kręgu flamandzkiego i włoskiego baroku. Wśród licznych rzeźb

wyróżniała się szczególnie grupa pięknych Madonn, m.in. z Małogoszcza, Cudzynowic, Bodzentyna, Niedźwiedzia i Iwanowic. Zgromadzono bogaty zestaw wyrobów złotniczych z różnych epok: od gotyku po klasycyzm, szat liturgicznych, ksiąg i starodruków. Wystawie towarzyszył katalog opracowany przez wyżej wymieniony zespół pod redakcją K. Myślińskiego, a uzyskała ona w roku 2001 nagrodę I stopnia – *Sybillę* w konkursie na *Wydarzenie muzealne roku 2000*.

W obrębie stałych ekspozycji pałacowych najważniejszym wieloletnim przedsięwzięciem była rewaloryzacja Apartamentu Biskupiego, a jego otwarcie 19 stycznia 2001 r. stało się ważnym wydarzeniem w dziejach pałacu. W grudniu 1989 roku rozpoczęto wieloletnią konserwację stropu ramowego w Apartamencie Biskupim kieleckiego pałacu; po przeprowadzeniu badań architektonicznych trwały prace nad rewaloryzacją wnętrza oraz opracowaniem scenariusza nowej jego aranżacji. Nad wszystkimi pracami czuwał powołany 10 czerwca 1994 r. Zespół Konsultacyjny do kompleksowego opracowania programu prac konserwatorskich przy pałacu (bliższe informacje o jego działalności w dalszej części omówienia). Na barkach członka zespołu, Anny Kwaśnik-Gliwińskiej spoczywał wybór typu tkanin na pokrycie ścian i zlecenie ich wykonania w Instytucie Inżynierii Materiałów Włókienniczych w Łodzi (tam również wykonano niezbędne do wykończenia prac tapicerskich pasmanterie), a także opracowanie aranżacji wnętrz w oparciu o pierwotny wygląd opisany w inwentarzach z XVII i XVIII w., przywrócenie im pierwotnej funkcji i nadanie charakteru mieszkalnego. Koncepcję nowej aranżacji wnętrz ilustrowaną makietami opracowanymi przez artystę plastyka Waldemara Oleszczaka, referowano na Radzie Muzealnej 5 grudnia 1994. Prace konserwatorskie i rekonstrukcja wystroju architektonicznego objęły trzy pomieszczenia (Antykamera, Sypialnia-Gabinet i Alkierz). W Antykamerze odsłonięto fragmenty marmurowej posadzki i zrekonstruowano XVIII-wieczną podłogę, przywrócono okna z okiennicami, dwa marmurowe portale i marmurowy kominek z herbem *Korab*. Wzorując się na odkrytym na suficie obrysie, odtworzono złote ramy stropu, ściany pokryto czerwono-złotą tkaniną wielkoraportową o wzornictwie z lat 1600-1620, wstawiono szafy kredensowe i różne meble do siedzenia; wystroju dopełniły tapiseria i obrazy o tematyce religijnej.

W Gabinetecie (później kaplicy) poddano konserwacji malowidła (centralny *Sąd nad arianami* i narożne *Cztery pory roku*), zrekonstruowano dekorację ram stropu, którym na wzór zachowany za wprowadzonym w wieku XVIII przepierzeniem, przywrócono pierwotną polichromię; odsłonięto fragmenty marmurowej posadzki i późniejszą drewnianą podłogę, przywrócono kominek i marmurowy portal do alkierza. Ściany pokoju obito zielono-złotą tkaniną wzorowaną na kurdybanie z 1. ćw. XVII stulecia; uwidoczniono także sekretne przejście do sypialni. Zgromadzono tu najcenniejsze meble włoskie, hiszpańskie i niemieckie z XVI i pocz. XVII w.

Alkierz urządzono jako prywatny gabinetek: odkryto miejsce sekretne i wejście na górną kondygnację, a w podłodze zaznaczono zejście do ogrodu; na wyposażenie wnętrza złożyły się holenderskie meble z XVIII wieku.

Rekonstrukcji Apartamentu poświęcona była sesja zorganizowana 29 listopada 2001 roku. Autorzy referatów podsumowali prowadzone przez niemal 12 lat prace konserwatorsko-restauracyjne akcentując ogrom problemów, wynikających w trakcie ich postępu. Autorka tego opracowania odniosła się do wystroju i wyposażenia apartamentu w XVII i XVIII w. i możliwości jego pełnego przywrócenia. Za całokształt przeprowadzonych prac uhonorowano Muzeum Narodowe w Kielcach

w roku 2002 I nagrodą – *Sybillą* w dziedzinie prac konserwatorskich w konkursie na *Wydarzenie muzealne roku 2001*.

Jednocześnie z restauracją Apartamentu w Dziale Rzemiosła Artystycznego przygotowywano scenariusz przyszłej wystawy szkła artystycznego, jaką w ramach wieloletniej wymiany z niemieckim muzeum w Höxter-Corvey zamierzała pokazać placówka kielecka. Z różnych przyczyn do prezentacji w Höxter-Corvey nie doszło, ale dzięki kontaktom czynnego w Niemczech, reprezentującego muzeum artysty konserwatora Andrzeja Komodzińskiego, nawiązano współpracę z Muzeum Huty Szkła w Gernheim, nieopodal Minden we wschodniej Westfalii. Po wizycie w Kielcach dyrektora Michaela Funka w czerwcu 2003 i wizji lokalnej komisarza w Gernheim w sierpniu tego roku, podpisano umowę o współpracy. Na otwartej 16 listopada 2003, a czynnej do 2 lutego 2004 wystawie *Szkoło europejskie XVII-XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* zaprezentowano 200 najcenniejszych przykładów z kolekcji liczącej ponad 600 zabytków, ukazujących rozwój form i dekoracji wyrobów z tej dziedziny sztuki zdobniczej powstałych na terenie Polski, Czech, Śląska, Francji i Niemiec – od baroku, klasycyzmu, biedermeieru, wielobarwnego historyzmu, po secesję i Art Déco. Otwarcie zgromadziło liczne grono niemieckich znawców i miłośników tych kruchych arcydzieł, a wagę kolekcji podkreślało dodatkowo eksponowanie jej w zachowanych oryginalnych wnętrzach huty szkła z wieku XIX, w której do dziś organizowane są specjalne pokazy zapoznające zwiedzających z ręcznym wyrobem szkieleń i dawnymi technologiami. Wystawie towarzyszył pełny katalog prezentowanego zespołu z dwujęzycznym wstępem komisarz Anny Kwaśnik-Gliwińskiej.

Jeszcze przed powrotem obiektów w lutym roku 2004, zapadła decyzja o zaprezentowaniu tej wystawy – w znacznie rozszerzonej formie – w salach wystaw czasowych kieleckiego pałacu. Aby pokazać imponujący zestaw ponad 340 szkieleń, ilustrowany dodatkowo obrazami i grafikami łączącymi się tematycznie bądź topograficznie z eksponowanymi obiektami, gruntownie przebudowano stałą ekspozycję szkieleń w galerii włączając obiekty rzadziej wystawiane, z których część pozostała już tam na stałe. Wystawę urządzono w pięciu salach: w największej – zgromadzono najcenniejsze szkła barokowe i klasycystyczne, w kolejnej – bezbarwne szkła z okresu biedermeieru i historyzmu, oddzielnie zaś wielobarwne szkła z tego okresu oraz ich XX-wieczne naśladownictwa, w ostatniej sali natomiast – szkła utrzymane w stylistyce secesji i Art Déco powstałe w Czechach, Niemczech i Polsce, wydzielając w baszcie kameralny pokaz szkieleń najwybitniejszych twórców francuskiej secesji: Emila Gallé i braci Daum z Nancy.

Wysoki poziom prezentowanego w Niemczech zestawu spowodował, że inna niemiecka placówka muzealna – Muzeum Okręgowe (Kreismuseum) mieszczące się w zamku w Wewelsburgu niedaleko Paderborn, zaprosiło do swych sal kieleckie zbiory szkieleń. Wystawa czynna była od 30 października do 27 listopada 2005 r., a na uroczyste otwarcie przybyli licznie przedstawiciele lokalnych władz.

Prowadzone od 2004 roku przez kierownika działu pertraktacje z Muzeum Pałacem w Wilanowie zaowocowały zorganizowaniem wiosną 2006 r. wystawy *Motywy mitologiczne w sztukach plastycznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach i Muzeum Pałacu w Wilanowie*. Dzięki pracom konserwatorskim trwającym w tym czasie w apartamentach królewskich można było sprowadzić do Kielc niektóre wybitne dzieła z ich stałego wyposażenia, m.in. obrazy Jakuba Jordaensa Louisa de Silvestre'a. Wystawa była okazją do zaprezentowania dzieł ze wszystkich dziedzin sztuki wiążących się z tą tematyką, zgromadzonych w działach Rze-

miosła Artystycznego, Malarstwa i Rzeźby, Rycin, Sztuki Współczesnej, a także z oddziału – Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku. Wiele z nich po raz pierwszy opuściło magazyny muzealne; przy tej okazji poddano je niezbędnym zabiegom konserwatorskim. W siedmiu salach wystaw czasowych wystawiono 211 (w tym 47 dzieł najwyższej klasy z Wilanowa) eksponatów ilustrujących kilka głównych wątków: *Bogowie, Boginie; Romanse bogów; Eros i Anteros; Bóstwa, Muzy, Wieszczki; Dionizos i jego orszak; Herosi, Śmiertelnicy; Wokół wojny trojańskiej; Stwory mityczne; Alegorie – Apoteozy – Portrety Alegoryczne*. Wszystkie obiekty opisano i rozczytano ukryte w nich treści w towarzyszącym wystawie katalogu przygotowanym przez wszystkie zainteresowane działy pod redakcją komisarza wystawy Anny Kwaśnik-Gliwińskiej. Eksponowane dzieła sztuki związane były z mitologią w sposób bezpośredni – jako szeroka ilustracja mitologicznych wątków epickich i pośredni, gdy motyw mitologiczny pełnił wyłącznie funkcje dekoratywne. Zebrany bardzo różnorodny zestaw eksponatów dowodził żywego wpływu antyku zarówno na dzieła monumentalne, jak tapiserie, obrazy, rzeźby, ale także na przedmioty codziennego użytku (zamki i klucze). Wystawa odznaczała się piękną aranżacją, a sam temat, po raz pierwszy tak szeroko pokazany w Kielcach, przyciągnął rzesze zwiedzających.

W 2004 i 2005 r. dotarła do Działu kolekcja Ryszarda Janiaka – kolekcjonera z Łodzi. Na mocy trójstronnej umowy zawartej między kolekcjonerem, Zamkiem Królewskim w Warszawie i Muzeum Narodowym w Kielcach, kolekcję tę opracować mieli pracownicy muzeum kieleckiego: Ryszard de Latour (broń i oporządzenie, rzemiosło artystyczne: pasy, guzy, zegary, metale) i Anna Kwaśnik-Gliwińska: (rzemiosło artystyczne: tkaniny, złotnictwo, ceramika, szkło i malarstwo). Wystawa *Pasja zbierania. Kolekcja Ryszarda Janiaka* w ograniczonym wyborze prezentowana była w Zamku Królewskim w Warszawie od 25 kwietnia do 22 lipca 2007; kielecka – rozszerzona edycja miała miejsce od 25 września 2007 do 2 marca 2008. Wystawie towarzyszył monumentalny dwuczęściowy katalog: w części pierwszej uwzględniono wszystkie przedmioty ekspozycyjne w Zamku Królewskim w Warszawie, natomiast w wydany w październiku 2007 suplemencie opracowano przedmioty pozostałe, pokazywane tylko w Kielcach. W siedmiu salach wystaw czasowych zaprezentowano ponad 1170 obiektów z najróżniejszych dziedzin. Już zestaw eksponatów w holu wejściowym: panoplion w kształcie mihrabu z różnymi typami broni, płot egipskiego namiotu pogrzebowego, manekin w uzbrojeniu wschodnim, zapowiadał podejmowaną tematykę. W sali pierwszej królowała broń turecka, kaukaska, syryjska i północnoafrykańska, a towarzyszyły jej w bardzo szerokim wyborze różnorodne tkaniny, często komponowane w formie fryzów: kobiece włosowe i płasko tkane z Persji, Turcji, Kaukazu i Turkmenii, kilimy, makaty jedwabne i hafty. Pośrodku sali zbudowano wieloboczny stelaż, jako tło dla północnoafrykańskiego haftowanego namiotu, w którego wnętrzu znalazły się wyroby powstałe na tym terenie, m.in. marokańskie haftowane siodło i czaprak. Wokół filarów konstrukcyjnych wzniesiono okryte plexi plansze z montowanymi różnymi typami tureckiej broni siecznej i palnej, tarczami, oporządzeniem końskim. Wiele elementów uzbrojenia pokazano na ubranych w nie manekinach: trzy w namiocie, dwa przy wejściu do sali drugiej, która poświęcona była uzbrojeniu perskiemu i indoperskiemu (wykonanemu przez Persów w północnych Indiach). W sali trzeciej wyeksponowano uzbrojenie i oporządzenie europejskie, głównie polskie i węgierskie, w tym pełną zbroję husarską, a także różne wyroby rzemiosła artystycznego: pasy kontuszowe i wzorowane na nich makaty buczaćskie, złotnic-

two, w tym zestaw pięciu kufli z końca XVII w. wykonanych przez czołowych złotników gdańskich, szkła z herbami i monogramami, m.in. zielony lubaczowski zestaw podróżny z herbem *Mniszech* w puzdrze. W układzie chronologicznym skomponowano poczet hetmanów polskich i litewskich z hetmanem Stanisławem Żółkiewskim pędzla Januarego Suchodolskiego. W sali czwartej położono nacisk na uzbrojenie zachodnioeuropejskie: włoskie, francuskie, hiszpańskie i niemieckie; wśród rapierów, pałaszy, szabel, szpad, halabard, mieczy pokazano m.in. oryginalny napierśnik z nabiodrkami zbroi Maksymiliańskiej i jej pełną replikę już z wieku XIX. Pośrodku wyeksponowano pasy kontuszowe wykonane we Francji na zamówienie z Polski.

W alkierzu wydzielono grupę przedmiotów wiążących się z liturgią kościelną i charakterystycznymi dla naszej kultury przejawami pobożności: kielichy, relikwiarze, hostierki, świeczniki ołtarzowe, lampy wieczne, plakiety wotywnie, kaple-rze, portrety trumienne.

W kolejnej sali wyeksponowano kompletną zbroję japońską, a także zestaw wyrobów rzemiosła artystycznego z terenu Turcji, Persji i Indii, w tym fajkę do nargili, kadzielnice w formie ptaków, szkatułki, piórniki, a także miniatury ukazujące władców indyjskich z dynastii Wielkich Mogołów. Zgromadzona w ostatniej sali w szerokim wyborze XIX-wieczna broń, złotnictwo, szkło, porcelana, miniatury, guzy, pasy kontuszowe, zegary, instrumenty świadczyły dobitnie o szerokich i jakże różnorodnych zainteresowaniach kolekcjonerskich Ryszarda Janiaka.

Wystawa była jedną z największych prezentacji wystawienniczych, po wystawie niemieckiej w 1996 r., jakie kiedykolwiek zrealizowano w kieleckim muzeum. Autorem jej nowoczesnej aranżacji był artysta plastyk Waldemar Oleszczak.

W początku 2008 roku w salach wystaw czasowych przygotowano wystawę *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, której towarzyszył katalog opracowany przez wszystkie działy pod redakcją Joanny Mielcarskiej-Kaczmarczyk, kierownik Działu Rycin. Dział Rzemiosła, jako współorganizator prezentował swoje najciekawsze kolekcje. Wystawę otwierały wielotematyczne zbiory (malarstwo, rzeźba, grafika, tkaniny, szkło, ceramika, metale) z daru Ludwika Wiktora Kielbassa i Ireny Mirskiej-Dąbrowskiej, a jedną z kolejnych sal przeznaczono na pokaz dwóch wielkich zespołów ceramicznych z daru Marii i Jerzego Łosiów oraz Grażyny i Wiesława Stachurskich. Łącznie udało się wyeksponować ponad 400 zabytków z dziedziny sztuki i zdobniczej.

Ukoronowaniem obchodów 100-lecia Muzeum Narodowego w Kielcach stała się organizacja wielkiej, interdyscyplinarnej wystawy *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach*, której podjęli się Główny Inwentaryzator i Dział Rzemiosła Artystycznego, a redakcja monumentalnego katalogu spoczywała na barkach kierownik tego ostatniego – Anny Kwaśnik-Gliwińskiej. Katalog ten, wspólnie ze wspomnianym wcześniej *Donatorzy MNKi*, stanowi obecnie kwintesencję wiedzy o historii i zbiorach kieleckiego muzeum. W 12 rozdziałach wszystkie działy i oddziały zaprezentowały swą historię i najwartościowsze przechowywane w nich zabytki. W ostatnim rozdziale Pracownia Konserwacji Dział Sztuki wyróżniła swe najważniejsze realizacje. Katalog zaopatrzone w bogatą literaturę, zamieszczono także indeksy osób i geograficzny.

Wystawę jubileuszową przygotowały wszystkie działy Muzeum Narodowego w Kielcach. W siedmiu salach wystaw czasowych pałacu pokazano zabytki z działów artystycznych (malarstwo dawne i współczesne, grafika, rzemiosło artystyczne), historii z kolekcją numizmatyczną i militariów; tu prezentowały się także

oddziały: Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku i Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego. Ekspozycję w pałacu kończyły osiągnięcia muzealnej pracowni konserwatorskiej. W parterowych salach przy ul. Orlej można było oglądać najcenniejsze zabytki z działów: archeologii, przyrody i sztuki ludowej.

Otwierał ją w holu wejściowym wizerunek pierwszego kustosa Szymona Tadeusza Włoszka i rozpoczęty przez niego 8 października 1908 r. najstarszy inwentarz zbiorów.

W sali pierwszej pałacu pokazano zabytki z XVI-XVIII w. z głównych europejskich ośrodków artystycznych, jak Włochy (obrazy, grafika, meble, majoliki), Rzesza Niemiecka (meble, ryciny, szkło i ceramika, wyroby złotnicze, okazy broni), Niderlandy (należąca niegdyś do Radziwiłłów tapiseria ze sceną *Scypion Afrykański przyjmujący hołd Kartagińczyków*, obrazy, w tym *Cudowny połów ryb* Dawida Teniersa Mł., świetny zespół martwych natur), Francja (obrazy, jak *Sprzedanie Józefa przez braci*, wizerunki siostr Marii Kazimierzy Sobieskiej i Konstancji Krystyny z Komorowskich Wielopolskiej). Część poświęconą kulturze staropolskiej rozpoczynała reprezentatywna dla polskiego baroku tapiseria herbowa kanclerza Stefana Korycińskiego, zaś wizerunek Zygmunta Gonzagi Myszkowskiego – ordynata pińczowskiego inicjował pokaz jednej z najlepszych w Polsce kolekcji portretu reprezentacyjnego z XVII-XVIII w. (głównie z wykupionej przez muzeum kolekcji Wielopolskich z Chrobrza, w tym dzieła m.in. A. Misiowskiego i Ł. Orłowskiego). Z dziedziny rzemiosła: szkła z polskich manufaktur, srebra (monstrancja z h. *Ogończyk* złotnika poznańskiego Krzysztofa Neumanna), cenne militaria. Zaprezentowano pergaminy wystawione przez Zygmunta III Wazę i fundatora pałacu bpa Jakuba Zadzikę, monety i medale z czasów panowania Wazów.

Sala druga poświęcona była sztuce 2. poł. XVIII i XIX w. eksponowano tu miasto Kielce i postać wieloletniego mieszkańca pałacu bpa krakowskiego Kajetana Sołtyka. Wydzielono kolejne wątki: okres stanisławowski (prace J. Ch. Lampiego i J. Grassiego – *Portret Tadeusza Kościuszki*), prace pejzażystów wywodzących się lub związanych z Kielecczyną (F. Kostrzewskiego, J. Szermentowskiego i W. Maleckiego), akcentowano związki z Kielcami R. Hadziewicza. Wyeksponowano także broń palną i wschodnią, a w gablotach przykłady szkielec, m.in. autorskie prace czeskiego technologa Friedricha Egermanna, wyroby z fajansu i porcelany z Korca i Baranówki oraz Ćmielowa.

W sali trzeciej pokazano w układzie chronologicznym zbiory Działu Historii. Najstarszym dokumentom Aleksandra II Jagiellończyka, Henryka Walezego, Jana III Sobieskiego towarzyszyły monety z epoki Piastów i zestaw tłoków pieczętnych (XVI-XIX w.). Wydzielono grupy pamiątek związanych z Insurekcją Kościuszkowską, Kampanią Napoleońską, powstaniem listopadowym (dokumenty po Jakubie i jego synu Janie Otto oraz zespół po Franciszku Kontrymowiczu), a także wyjątkowe dla historii Kielc dokumenty związane z odlewnią w Białogonie. W dalszym ciągu zaakcentowano powstanie styczniowe i okres zaborów, położono nacisk na życie w Kielcach 2. poł. XIX i XX w. (pobyt w mieście strzelców Józefa Piłsudskiego, pierwsze lata niepodległości, okres wojny, wizyta Papieża Jana Pawła II w pałacu).

W kolejnej sali urządziły swe pokazy oddziały: Muzeum Henryka Sienkiewicza wyksponowało, często po raz pierwszy dokumenty, pamiątki związane z pisarzem, m.in. własnoręczne rysunki pisarza, albumy, przedmioty z domu w Warszawie przeniesione potem do pałacu w Oblęgorku. Muzeum Lat Szkolnych Stefana

Żeromskiego wystawiło pamiątki, zdjęcia, ilustracje do utworów pisarza oraz płytę z jego głosem.

W baszcie zaprezentowano osiągnięcia muzealnej Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki (konserwacja broni, mebli, ceramiki). Na przykładzie dzieł malarskich pokazano warsztat konserwatora.

W sali szóstej dziełami najwybitniejszych twórców jak: S. Wyspiański, J. Młczyński, W. Wojtkiewicz, J. Mahoffer, J. Pankiewicz, O. Boznańska, W. Ślewiński, L. Wyczółkowski udokumentowano okres Młodej Polski i secesji, a pokaz ten uzupełniały szkła secesyjne z wytwórni francuskich i czeskich oraz wybrane przykłady ceramiki i rzeźby.

W sali ostatniej urządzono pokaz najcenniejszych zabytków Sztuki Współczesnej. Obok dzieł najwybitniejszych twórców powojennych: Z. Bekszyńskiego, T. Brzozowskiego, J. Dobkowskiego, pokazano szkła Henryka Albina Tomaszewskiego i śmielowskie realizacje projektów artystów z Instytutu Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie z lat 50. i 60. XX w.

W salach wystawowych przy ulicy Orlej, ze względu na bliskość stałej ekspozycji Regionu Świętokrzyskiego, prezentowały swe najcenniejsze zabytki opiekujące się nią działy. Dział Przyrody wystawił okazy przyrody ożywionej, nieożywionej, skamieniałości, szczątki kręgowców kopalnych oraz archiwalia dotyczące życia i działalności przyrodników kieleckich. Dział Sztuki Ludowej zaprezentował dzieła najwybitniejszych rzeźbiarzy i malarzy ludowych z terenu Kielecczyny, akcentując zwłaszcza działalność regionalnych ośrodków garncarskich. Dział Archeologii wykładał zabytki od epoki paleolitu po czasy nowożytne, w tym znane znaleziska i skarby (m.in. denary rzymskie z Połańca i Skrobaczowa, przedmioty z brązu z Witowa).

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

W minionym okresie prowadzone były w dziale badania naukowe związane z głównymi pozyskanymi kolekcjami oraz organizowanymi wystawami. Pierwszym, tak kompleksowo podjętym zagadnieniem, były zbiory rzemiosła artystycznego z daru Ludwika Wiktora Kielbassa; badania prowadzone przez Kazimierza Głowackiego znalazły odbicie w wystawie i towarzyszącym jej katalogu.

Wieloletnie prace autorki omówienia nad kieleckim zbiorem tkanin, poparte półrocznym stypendium naukowym we Włoszech w 1985, zaowocowały opublikowaniem kilku artykułów i komunikatów o tapiseriach i kobiercach w „Roczniku Muzeum Narodowego w Kielcach” oraz pełnym katalogiem zebranego zespołu (por. wykaz publikacji). Opracowywano także hasła kieleckich tkanin do katalogów wydawanych przez inne muzea.

Efektom wieloletnich, trwających od pocz. lat 80. XX w. badań nad szkłem artystycznym było kilka prezentacji wymienionych w rozdziale poprzednim, a ich wyniki zawarto w opublikowanym w 2003 katalogu zawierającym 200 najcenniejszych okazów. Warto dodać, że od lat 90. XX w. działa sekcja Polskiego Komitetu Narodowego Association Internationale pour l'Histoire du Verre, zajmująca się badaniem szkła artystycznego w Polsce. Kierownik działu uczestniczyła w spotkaniach organizowanych w Warszawie i w Krakowie, sporządziła także w ramach współpracy raport o kieleckiej kolekcji szkła.

Marta Pieniążek-Samek asystent Działu Rzemiosła, przygotowując swoją rozprawę doktorską na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, przebywała w Rzy-

mie na dwumiesięcznym stypendium naukowym Karoliny Lanckorońskiej (1989). Oddała do druku kilka artykułów na temat wczesnobarokowej architektury Krakowa (patrz wykaz wydawnictw). Gromadziła także materiały do katalogu mebli ze zbiorów muzeum kieleckiego, źródła dotyczące złotników kieleckich, a także realizowała wieloletni temat badawczy *Barokizacja kolegiaty w Kielcach* połączony z dogłębnymi studiami archiwalnymi. Pracę doktorską obroniła już po przejściu na stanowisko kierownika Działu Rycin.

Krzysztof Myśliński współpracował przy kolejnych wystawach działu. Przygotowując wystawę *Ornamenta Ecclesiae. Sztuka sakralna diecezji kieleckiej* dokonał wnikliwej kwerendy zasobów kościelnych, a potem był autorem scenariusza wystawy i pełnił funkcję jej komisarza; przy katalogu skupił się głównie na opracowaniu wyrobów złotniczych i rzeźby. Podjął także pracę nad przygotowaniem pełnego katalogu wyrobów złotniczych kieleckiego muzeum, którą kontynuował po przejściu do Działu Naukowo-Oświatowego.

Z racji opieki Działu Rzemiosła nad stałą ekspozycją wnętrz pałacowych, wszelkie prace konserwatorsko-restauratorskie prowadzone w pałacu, w tym problem rekonstrukcji Apartamentu Biskupiego, obciążały pracowników działu do pogłębiania wiedzy o budowlu i jej właścicielach, studiowania dawnych inwentarzy celem poznania pierwotnego wyglądu i przeznaczenia poszczególnych wnętrz. Prowadzono cykl wykładów na temat samego pałacu, jego fundatora, apartamentu i ogrodu włoskiego. Badania te są kontynuowane ze względu na podjęte w 2007 r. prace konserwatorskie przy stropie ramowym ze scenami z wojen szwedzkich w Apartamencie Senatorskim, które stwarzają możliwości analizy wielu uwidoczniionych tam elementów, jak stroje, tkaniny, z których je uszyto, przedmioty życia codziennego.

Trudnym wyzwaniem było podjęcie się kierownika działu wraz z dyr. ds. naukowym Ryszardem de Latour opracowania różnorodnych zbiorów łódzkiego kolekcjonera Ryszarda Z. Janiaka. Zanim doszło do wystaw (warszawskiej i kieleckiej) należało rozpoznać całą kolekcję (w znikomej części dotąd publikowaną), zaznajomić się i zgłębić wiele niepodejmowanych dotąd w pracy zawodowej tematów, z niemal nieznanymi dotąd dziedzin sztuki. Za sukces należy uznać fakt, że pierwszy tom opracowania rozszedł się jeszcze przed zakończeniem warszawskiej edycji wystawy.

Współpracując przy tym katalogu dr Dominika Długosz już w 2005 r. podjęła zagadnienie działalności artystów i rzemieślników z Włoch czynnych na terenie dawnego województwa sandomierskiego. Z jej inicjatywy powstał w 2007 r. interdyscyplinarny, długofalowy projekt naukowo-badawczy: *Śladami Włochów w dawnym województwie sandomierskim* realizowany w ramach badań nad fundacją i historią pałacu kieleckiego. Głównym założeniem było pogłębianie wiedzy o pałacu, jego fundatorze, twórcach, fazach budowy: późniejszych przekształceniach; ukazywać miał pałac na tle architektury europejskiej, uwypuklając jego twórców wywodzących się z pogranicza włosko-szwajcarskiego.

W ostatnich latach, dzięki pozyskaniu dwóch wielkich kolekcji ceramicznych, ważne stało się zagadnienie wytwórczości ceramicznej regionu świętokrzyskiego ze szczególnym uwzględnieniem najstarszej, działającej nieprzerwanie od ponad 200 lat, wytwórni w Ćmielowie. Predestynuje do tego kieleckie muzeum fakt, że posiada ono największy w polskich zbiorach muzealnych i najbardziej zróżnicowany zestaw ceramiki z Ćmielowa; liczy on niespełna 1400 zabytków i ilustruje wszystkie najważniejsze etapy działalności zakładu. Kilkadziesiąt przykładów do-

kumentuje także aktywność innych wytwórni czynnych w regionie. Efektem końcowym badań, uwzględniających także działalność lokalnych warsztatów garncarskich, ma być wielka wystawa w latach 2012-2013 i towarzyszący jej katalog zbiorów.

INNE PRACE

10 czerwca 1994 powołano Zespół Konsultacyjny do kompleksowego opracowania programu prac konserwatorskich. Przewodzi mu zastępca dyrektora ds. naukowych Ryszard de Latour, a w jego skład wchodzi: Janusz Kuczyński (do 1998), Bogusław Paprocki (do 2002), Marek Mazurek, Adam Szelejewski (do 2002), Małgorzata Rupniewska (od 2003), Marta Pieniążek-Samek, Elżbieta Jeżewska, Tadeusz Adam Kosiński i Anna Kwaśnik-Gliwińska. Na jego posiedzeniach omawiany jest harmonogram prowadzonych prac, członkowie zespołu analizują wyniki przeprowadzonych badań architektonicznych i porównują je z zapisami inwentaryzowymi, omawiają i zatwierdzają przedstawiane projekty. Pierwszym wielkim zadaniem zespołu była kompleksowa rewaloryzacja Apartamentu Biskupiego w duchu 1. poł. XVII w., potem kolejno omawiano projekt i odtworzenie ogrodu włoskiego (ukończony w 2003 r.) i wszystkie związane z nim problemy, jak nawodnienie, oświetlenie, rekonstrukcję muru obwodowego wraz z północnym *puntone*, rekonstrukcję loggii zachodniej i odtworzenie schodów do ogrodu (2006), udogodnienia dla niepełnosprawnych, remont budynków oddziałów, rewaloryzację kaplicy i baszty południowo-wschodniej wraz z prowadzającym do niej korytarzykiem (2006), przyszłe zagospodarowanie budynków przy Rynku, a także problem przyszłej rekonstrukcji figur posłów szwedzkich i moskiewskich na ścianach parawanowych fasady pałacu.

W listopadzie 1998 roku zawiązało się w Krakowie Stowarzyszenie Muzealników Polskich; już w grudniu, jako jeden z pierwszych, powołano Oddział Świętokrzyski. Kierownik Działu Rzemiosła Anna Kwaśnik-Gliwińska była przez dwie kadencje sekretarzem oddziału; a w trzeciej i czwartej już kadencji pełni funkcję prezesa. Z ramienia Stowarzyszenia desygnowana była do Rad Muzealnych Muzeum Wsi Kieleckiej (1999-2003), Muzeum Regionalnego w Pińczowie (2002-2006), Muzeum Zamkowego w Pszczynie (od 2002 do dziś), Muzeum Historii Kielc (od 2007) oraz do Komisji Konkursowej na Dyrektora Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu (2007). Reprezentowała także SMP podczas rozmów muzealników polskich i niemieckich przygotowujących wspólną sesję naukową, prowadzonych w Cottbus w styczniu 2000 r. W 2002 r. Oddział Świętokrzyski SMP zainicjował wydawanie książeczek edukacyjnych z cyklu *Pałac kielecki – Wiem więcej*. Kierownik Działu Rzemiosła przygotowała trzy (spośród wydanych do tej pory siedmiu), poświęcone historii pałacu, Apartamentowi Biskupiemu i ogrodowi włoskiemu.

Od 2002 roku pracownicy działu biorą także udział w prezentacjach odbywającego się corocznie Kieleckiego Festiwalu Nauki (pełny wykaz w części poświęconej działalności popularyzatorskiej); niektóre z tych wystąpień ukazały się drukiem w materiałach pofestiwalowych wydawanych przez Akademię Świętokrzyską w Kielcach.

Spośród innych prac warto wspomnieć współpracę przy nagrywanych w pałacu filmach. W 1988 r. udzielono konsultacji do filmu: *Goście pałacu kieleckiego* (wspólnie z Januszem Kuczyńskim) zrealizowanego przez Macieja Łukowskiego

dla I programu TV. W 1989 sprawowano nadzór i udzielano konsultacji przy filmie o Jakubie Zadziku *Pomnik własnych czynów*, reż. Aleksandry Frykowskiej. W 1996 zrealizowano w ramach Telewizji Edukacyjnej dwa filmy popularyzujące tkaninę artystyczną i porcelanę (wielokrotnie już prezentowane przez TV Polską, zwłaszcza TV Polonię).

Dział współpracował z innymi placówkami muzealnymi w Polsce przy dużych przekrojowych wystawach: udzielono kwerend, opracowano hasła dotyczące wybranych na wystawy obiektów do katalogów przygotowywanych przez te placówki: *Orient w sztuce polskiej*, *Art Déco*, *Świat ze srebra* (MN Kraków), *Porcelana w typie Imari*, *Narodziny Stolicy*, *Sztuka w dobie Unii Polsko-Saskiej*, *Sztuka ogrodów*, *Kraj skrzydlatych jeźdźców*, *Order Orła Białego* (Zamek Warszawski), *Sztuka baroku w Polsce* (Zamek Królewski na Wawelu), *Ornamenta Silesiae* (MN Wrocław), *Oręż perski* (Muzeum Zamkowe w Malborku), *Tkanina turecka w zbiorach polskich*, *Sztuka Perska*, *Szklą huty Kryształowej w Lubaczowie* (MN Warszawa), *Tradycje sarmackie w sztuce* (MN Poznań), *Ludzie – style – epoki* (MO Rzeszów), *Perta w Koronie Czeskiej* (MO w Legnicy), *Srebra Gdańskie* (MH m. Gdańska, Dom Uphagena), *Bachus Polski*, *Gry i zabawy towarzyskie* (Pałac Zamoyskich w Koźłowie), *Fortuny na soli wyrosłe* (M. Wieliczka) i wiele innych.

Na zakończenie wspomnieć należy kilka ważniejszych dokonań konserwatorskich. Już wcześniej napisano o kompleksowej renowacji mebli, wyrobów ceramicznych zegarów i tkanin pod kątem przyszłej ekspozycji wewnątrz w pałacu w latach 60. i początku 70. XX wieku. Kontynuowano je i w okresie późniejszym do ok. 1995 roku, a szczegółowy wykaz najważniejszych prac zamieszczono niżej.

UDZIAŁ W SESJACH NAUKOWYCH

1989

- Zorganizowanie konferencji naukowej w Dziale Rzemiosła poświęconej analizie posiadanej już kolekcji szkła. Zaproszono dziesięciu specjalistów z wszystkich najważniejszych muzeów zajmujących się badaniem szkła artystycznego i jego konserwacją z muzeów w Krakowie, Warszawie, Wrocławiu, Wilanowie, Jeleniej Górze, a także pana Lechosława Lichotę z Instytutu Technologii Szkła – 23-24 luty

1995

- *Charakterystyka kolekcji szkła MNKi* – K. Myśliński, Sesja szklarska w Muzeum Okręgowym w Jeleniej Górze – listopad
- *Tkaniny w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach i historia ich konserwacji* – A. Kwaśnik-Gliwińska, sesja konserwatorska w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – grudzień

2001

- *Dwór Lanckorońskich w Brzeziu* – K. Myśliński, sesja *Dwór polski* organizowana przez oddział kielecki SHS – październik
- *Apartament Biskupów Krakowskich w pałacu kieleckim w XVII i XVIII w. Dane historyczne a rzeczywistość* – A. Kwaśnik-Gliwińska, wystąpienie na sympozjum naukowym poświęconym Apartamentowi – 29 listopada 2001

2003

- *Ceramika śmielowska w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach* – A. Kwaśnik-Gliwińska, wystąpienie na sesji naukowej z okazji 95-lecia Muzeum, 9 października 2003

2004

- *Ogród włoski przy pałacu kieleckim* – A. Kwaśnik-Gliwińska, referat na sesji naukowej na Targach Kieleckich, 2 kwietnia (wcześniej, w wersji skróconej wygłoszono ten referat na uroczystości Dnia Muzeów 19 maja 2003)

2008

- *Tkaniny wschodnie w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach* – A. Kwaśnik-Gliwińska, referat na sesji Muzeum Narodowego w Krakowie *Orientalne tkaniny w Polsce – gust czy tradycja* z okazji 325. rocznicy Odsieczy Wiednia (4-5 grudnia 2008)

WYKAZ WYSTAW

na których prezentowane były własne zbiory rzemiosła artystycznego lub pracownicy działu byli komisarzami lub współpracownikami:

1946-1947

- Wystawa w Muzeum Świętokrzyskim (dalej MŚ) – *Wiek XVI-XVII* (pl. Partyzantów)

1947-1962

- Wystawa stała w MŚ – *Stała ekspozycja zabytków z dziedziny sztuki* (pl. Partyzantów)

1971

- Ekspozycja stała w MŚ – *Wnętra pałacowe z XVII-XVIII wieku* (pałac biskupów krakowskich); komisarze: B. Modrzejewska, W. Ozdoba-Kosierkiewicz, K. Głowacki (przy pomocy pracowników Muzeum Narodowego w Warszawie)

1973

- Wystawa czasowa w MŚ – *Kolekcja Ludwika Wiktora Kielbassa* (pl. Partyzantów); komisarze: B. Modrzejewska, W. Ozdoba-Kosierkiewicz, K. Głowacki

1975

- Wystawa czasowa w MŚ – *30 lat muzealnictwa kieleckiego* (pl. Partyzantów)

1976

- Wystawa czasowa w Muzeum Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim – *Porcelana śmielowska ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, komisarz M. Rumin

1978

- Wystawa czasowa w MNKi – *Muzeum skarbnicą dóbr kultury Nowe zbiory 1968-1978* (pl. Partyzantów); komisarz J. Kuczyński, współpraca B. Modrzejewska, W. Ozdoba-Kosierkiewicz, A. Kwaśnik-Gliwińska

1979

- Wystawa czasowa w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu – *Ceramika śmielowska ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*; komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska

1982

- Wystawa w Teatrze im. Stefana Żeromskiego z okazji inscenizacji *Pana Tadeusza* (szkło, ceramika, pas kontuszowy), przygotowanie A. Kwaśnik-Gliwińska

1983

- Wystawa czasowa w MNKi – *Nowe zbiory Muzeum Narodowego w Kielcach 1978-1983*; komisarz J. Kuczyński, współpraca A. Kwaśnik-Gliwińska (rzemiosło artystyczne) (pl. Partyzantów)

1987

- Wystawa czasowa w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu – *Szkło artystyczne od Empiru do Art Déco ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*; komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska

1988

- Wystawa czasowa w Muzeum Rzemiosł Drzewnych w Środzie Śląskiej – *Szkło artystyczne od Empiru do Art Déco ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*; komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska
- Wystawa jubileuszowa w MNKi – *Nabytki Muzeum Narodowego w Kielcach w latach 1983-1988* (pl. Partyzantów); komisarz J. Główna, współpraca A. Kwaśnik-Gliwińska, M. Samek – (rzemiosło artystyczne)

1989

- Wystawa czasowa w MNKi – *Spółeczność żydowska w Kielcach* (pl. Partyzantów); komisarz K. Urbański, współpraca M. Pieniążek-Samek (opracowanie wyrobów rzemiosła artystycznego)

1991

- Wystawa czasowa w MNKi – *Konstytucja 3 maja. 200 lat pamięci* (Rynek); komisarz R. de Latour, współpraca A. Kwaśnik-Gliwińska – kwerenda i wybór rzemiosła artystycznego (szkło, pasy kontuszowe) w Muzeum Narodowym w Krakowie

1992

- Wystawa czasowa w MNKi – *Wokół secesji. Wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie i Muzeum Narodowego w Kielcach* (Rynek); komisarz, autor scenariusza rzemiosła i grafiki A. Kwaśnik-Gliwińska, współpraca B. Modrzejewska (malarstwo)

1993

- Wystawa czasowa w MNKi – *Sztuka niemiecka. Polska kolonia artystyczna w Monachium* (Rynek); komisarz E. Jeżewska, współpraca J. Mielcarska-Kaczmarczyk (realizacja części poświęconej rzemiosłu artystycznemu), M. Pieniążek-Samek, T. Kosiński

1996

- Wystawa czasowa w MNKi – *Sztuka niemiecka 1450-1800 ze zbiorów polskich* (skrzydło północne pałacu); komisarz wystawy, redakcja not z rzemiosła artystycznego A. Kwaśnik-Gliwińska (rzemiosło artystyczne), współpraca E. Jeżewska (malarstwo), M. Pieniążek-Samek (grafika), T.A. Kosiński (numizmatyka), R. de Latour (militaria); wystawa zdobyła nagrodę 3. stopnia w konkursie MKiS na *Wydarzenie Muzealne Roku 1996*
- Wystawa czasowa w MNKi – *Artystyczne kowalstwo i ślusarstwo XV-XIX w.* (Rynek); komisarz K. Myśliński
- Wystawa objazdowa w MNKi – *Średniowieczne narzędzia tortur* – organizacja K. Myśliński

1997

- Wystawa czasowa w MNKi – *Fajans europejski ze zbiorów Wojciecha Kowalskiego i Muzeum Narodowego w Kielcach* (pałac); komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska

1998

- Ekspozycja stała w skrzydle północnym pałacu – *Galeria Malarstwa Polskiego i Europejskiej Sztuki Zdobniczej*; komisarze A. Oborny, E. Jeżewska (malarstwo), A. Kwaśnik-Gliwińska (sztuka zdobnicza)

2000

- Wystawa czasowa w MNKi – *Ornamenta Ecclesiae. Sztuka sakralna diecezji kieleckiej* (pałac); komisarz K. Myśliński, współpraca A. Kwaśnik-Gliwińska (tkaniny), A. Myślińska (malarstwo), E. Jeżewska (rzeźba); wystawa zdobyła I miejsce *Sybillę* w konkursie na *Wydarzenie muzealne roku 2000* w kategorii wystawa sztuki

2001

- Ekspozycja stała – *Apartament biskupów krakowskich w pałacu kieleckim* – w ramach zespołu A. Kwaśnik-Gliwińska: scenariusz urządzenia wnętrz, rekonstrukcja tkanin obiciowych; wystawa zdobyła I miejsce w konkursie na *Wydarzenie muzealne roku 2001* w kategorii dokonanie z zakresu konserwacji

2003

- Wystawa zagraniczna w Glashütte Gernheim – *Szkło europejskie z XVII-XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* (do lutego 2004; komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska

2004

- Wystawa czasowa w MNKi – *Szkło europejskie XVII-XX w ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* (pałac); komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska
- *Kolekcja ceramiki polskiej Marii i Jerzego Łosiów* – pokaz przyjętego daru – (kilkudniowa prezentacja), organizacja A. Kwaśnik-Gliwińska

2005

- Wystawa zagraniczna w Kreismuseum w Wewelsburgu – *Szkło europejskie z XVII-XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*; komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska

2006

- Wystawa czasowa – *Motywy mitologiczne w sztukach plastycznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach i Muzeum Pałacu w Wilanowie* (pałac), komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska, współpraca E. Jeżewska, J. Mielcarska-Kaczmarczyk, M. Gorzelak

2007

- Wystawa czasowa w MNKi – *Kolekcja ceramiki śmielowskiej z daru Grażyny i Wiesława Stachurskich* (pałac); komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska
- Wystawa czasowa *Pasja zbierania. Kolekcja Ryszarda Z. Janiaka* (pałac); scenariusz wystawy, komisarz A. Kwaśnik-Gliwińska, R. de Latour, współpraca D. Długosz, A. Młodzikowska

2008

- Wystawa czasowa – *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach* (pałac); komisarz J. Mielcarska-Kaczmarczyk, scenariusz części poświęconej rzemiosłu artystycznemu A. Kwaśnik-Gliwińska, D. Długosz, współpraca A. Młodzikowska
- Wystawa czasowa – *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach* (pałac); komisarze A. Kwaśnik-Gliwińska, T.A. Kosiński, współpraca A. Młodzikowska, realizacja – zespół.

WYDAWNICTWA

Wyroby rzemiosła artystycznego ze zbiorów Muzeum Narodowego, wcześniej Świętokrzyskiego w Kielcach przechowywane początkowo w Dziale Sztuki, a od 1982 roku w Dziale Rzemiosła Artystycznego wymieniane były, bądź szczegółowo opracowane w następujących katalogach i artykułach:

1. *Wiek XVI i XVII. Katalog wystawy*, Kielce 1946
2. Głowacki K., Modrzejewska B., Ozdoba-Kosierkiewicz W., *Kolekcja Ludwika Wiktora Kielbassa w Muzeum Świętokrzyskim*, Kielce 1973
3. Rumin M., *Porcelana śmiełowska w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach*, Piotrków Trybunalski 1976
4. Kwaśnik-Gliwińska A., *Ceramika śmiełowska ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Muzeum Okręgowe w Sandomierzu, Sandomierz 1979
5. Kwaśnik-Gliwińska A., *Dawny dwór i browar Karscha w Kielcach*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, (dalej Rocznik MNKi) t. 11, 1981, s. 145-166
6. Kuczyński J., Oborny A., *Pałac w Kielcach. Przewodnik*, Kraków 1981
7. Kwaśnik-Gliwińska A., *Gobeliny w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 13, 1984, s. 163-196
8. Kwaśnik-Gliwińska A., *Szkło artystyczne od Empiru do Art Déco. Wystawa ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, cz. 1-2, Muzeum Okręgowe w Sandomierzu, Sandomierz 1987
9. Samek M., *Kościół ss. Dominikanek na Gródku w Krakowie a architektura Krakowa 2. i 3. ćw. XVII wieku*, „Rocznik Krakowski”, t. 53, 1987, s. 17-38
10. Kuczyński J., Kwaśnik-Gliwińska A., Jeżewska E., *Pałac w Kielcach. Przewodnik*, Kielce 1988 (współautorstwo – *Wnętrza zabytkowe z XVII i XVIII wieku*)
11. Samek M., *Architektura kościoła Franciszkanów w Krakowie w XVII wieku*, „Rocznik Krakowski”, t. 56, 1990, s. 65-78
12. Samek M., *XVII-wieczna architektura kościoła Św. Trójcy w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 15, 1990, s. 57-84
13. Kwaśnik-Gliwińska A., *Tkaniny. Katalog zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Kielce 1991
14. Samek M., Słowo wstępne do artykułu: Józef Lepiarczyk, *O artystycznym uroku pałacu w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 16, 1992, s. 115-117
15. Kwaśnik-Gliwińska A., *Kobierzec polski z herbem Działyńskich ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 16, 1992, s. 125-136
16. Dzikowski J., Samek M., *Przedmioty zdobione monetami i medalami w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 16, 1992, s. 253-281
17. Kwaśnik-Gliwińska A., *Scypion czy Aleksander. O tapiserii ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 17, 1993, s. 13-32
18. Kwaśnik-Gliwińska A., *Szkło artystyczne od Empiru do Art Déco ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach (prezentacja w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu: grudzień 1987 – marzec 1988)*, Rocznik MNKi, t. 17, 1993, s. 347-350
19. *Sztuka niemiecka. Polska kolonia artystyczna w Monachium*, informator wystawy, opr. Jeżewska E., Samek M., Mielcarska-Kaczmarczyk J., Kosiński T., Kielce 1993

20. Kwaśnik-Gliwińska A., *Problemy konserwatorskie tapiserii Wódz (Aleksander Wielki lub Scypion) przyjmujący hołd*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 233-241
21. Kwaśnik-Gliwińska A., *Wokół Secesji 1. czerwca – 22 listopada 1992*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 398-403
22. *Sztuka niemiecka 1450-1800 w zbiorach polskich. Katalog wystawy*, Muzeum Narodowe w Kielcach, Kielce 1996 – redakcja części poświęconej rzemiosłu artystycznemu; autorstwo haseł z rzemiosła artystycznego ze zbiorów kieleckich Kwaśnik-Gliwińska A. i Myśliński K. (złotnictwo MNKi)
23. Kwaśnik-Gliwińska A., *Od Dürera do Tischbeina, od Augsburga po Miśnię, „Art & Business”*, Nr 4/1996, s. 49-53
24. Kwaśnik-Gliwińska A., Kowalski W., *Fajans europejski ze zbiorów Wojciecha Kowalskiego i Muzeum Narodowego w Kielcach*, katalog wystawy, Kielce 1997
25. Kwaśnik-Gliwińska A., *Monstrancja Krzysztofa Neumanna w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach*, „Art & Business”, Nr 5/1997, s. 44-45
26. Kwaśnik-Gliwińska A., *Galeria Sztuki Zdobniczej*, Kielce 1998 – informator
27. Kwaśnik-Gliwińska A., *Sztuka niemiecka 1450-1800 w zbiorach polskich. Wystawa Muzeum Narodowego w Kielcach 7.02. – 23.06. 1996 r.*, Rocznik MNKi, t. 20, 2000, s. 173-196
28. Myśliński K., *Europejskie kowalstwo i ślusarstwo artystyczne XV-XIX wieku. Wystawa w Muzeum Narodowym w Kielcach 16.08. – 29.09.1996*, Rocznik MNKi, t. 20, 2000, s. 321-326
29. *Ornamenta Ecclesiae. Sztuka sakralna diecezji kieleckiej. Katalog wystawy przygotowanej pod kierunkiem Krzysztofa Myślińskiego*, red. [katalogu] Maćkowska M., Muzeum Narodowe w Kielcach, Kielce 2000
30. Kwaśnik-Gliwińska A., *Pałac Kielecki, jego twórcy, właściciele, mieszkańcy i goście*, SMP, Kielce 2002 – książeczka edukacyjna z cyklu *Pałac kielecki – Wiem więcej*
31. Kwaśnik-Gliwińska A., *Wystrój i wyposażenie apartamentu biskupiego w Kielcach w XVII i XVIII w. Dane historyczne a rzeczywistość* [poszerzony materiał z wystąpienia na sympozjum naukowym poświęconym Apartamentowi Biskupiemu, 29 listopada 2001], Rocznik MNKi, t. 21, 2003, s. 31-40
32. Kwaśnik-Gliwińska A., *Galeria Sztuki Zdobniczej*, Kielce 2003 – informator
33. Kwaśnik-Gliwińska A., *Szkło europejskie XVII-XX w. ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach. Katalog wystawy czasowej w Westfälischen Industriemuseum Glashütte Gernheim*, Kielce 2003
34. Kwaśnik-Gliwińska A., *Apartament Biskupów Krakowskich*, Kielce 2003 – książeczka edukacyjna z cyklu *Pałac kielecki – Wiem więcej*
35. Kwaśnik-Gliwińska A., *Ogród włoski*, Kielce 2004 – książeczka edukacyjna z cyklu *Pałac kielecki – Wiem więcej*
36. Jeżewska E., Kwaśnik-Gliwińska E., *Malarstwo polskie i europejskie rzemiosło artystyczne. Galeria Muzeum Narodowego w Kielcach – przewodnik*, Kielce 2004
37. Kwaśnik-Gliwińska A., *Jakub Zadzik i jego pałac na tle polskiej architektury rezydencjonalnej 1. poł. XVII wieku*, „IV Kielecki Festiwal Nauki”

- 12-21 września 2003, Prezentacje festiwalowe pod redakcją Krzysztofa Gryśy, Kielce 2004, s. 60-61
38. Kwaśnik-Gliwińska A., *Funkcja i urządzenie wnętrza „piano nobile” pałacu kieleckiego w świetle danych archiwalnych*, „IV Kielecki Festiwal Nauki” 12-21 września 2003, prezentacje festiwalowe pod redakcją Krzysztofa Gryśy, Kielce 2004, s. 100-102
39. Kwaśnik-Gliwińska A., *Tkaniny w Apartamencie Biskupów Krakowskich w pałacu w Kielcach*, „V Kielecki Festiwal Nauki” 16-26 września 2004, prezentacje festiwalowe pod redakcją Krzysztofa Gryśy, Kielce 2005, s. 151-153
40. *Motywy mitologiczne w sztukach plastycznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach i Muzeum Pałacu w Wilanowie*. Katalog wystawy, pod redakcją Kwaśnik-Gliwińskiej A., Kielce 2006
41. Kwaśnik-Gliwińska A., *Ceramika śmielowska w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 22, 2006, s. 59-66
42. Janiak R., Latour de R., Kwaśnik-Gliwińska A., *Pasja zbierania. Kolekcja Ryszarda Z. Janiaka*. Katalog wystawy w Zamku Królewskim w Warszawie, Warszawa 2007
43. Janiak R., Kwaśnik-Gliwińska A., Latour de R., *Pasja zbierania. Kolekcja Ryszarda Z. Janiaka – Suplement*, Warszawa 2007
44. Młodzikowska A., *Polskie Deesis. Proszowicki zespół polichromii i witraży Jana Bukowskiego*, Rocznik MNKi t. 23, 2008, s. 26-44
45. Długosz D., *Śladami Włochów w Polsce od XVI do XVIII wieku. Województwo Świętokrzyskie*, Rocznik MNKi, t. 23, 2008, s. 167-192
46. Kwaśnik-Gliwińska A., Latour de R., *Pasja zbierania. Kolekcja Ryszarda Z. Janiaka 25 września 2007-2 marca 2008*, Rocznik MNKi, t. 23, 2008, s. 252-261
47. Długosz D., *Rozamunda i Helmichis. Interpretacja ikonograficzna srebrnej plakiety z kolekcji Ryszarda Janiaka*, Rocznik MNKi, t. 23, 2008, s. 262-272
48. *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach*, Katalog wystawy pod redakcją Joanny Mielcarskiej-Kaczmarczyk; hasła rzemiosła art.: Kwaśnik-Gliwińska A., Długosz D., Kielce 2008
49. *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach*. Katalog wystawy pod redakcją Anny Kwaśnik-Gliwińskiej, hasła rzemiosła art. Kwaśnik-Gliwińska A., Młodzikowska A., Kielce 2008

INNE PUBLIKACJE

- Omówienia bieżących nabytków do Rocznika MNKi: t. 14 (s. 352-355), t. 15 (s. 426-436), t. 16 (s. 344-359), t. 17 (s. 296-313), t. 18 (s. 280-294), t. 19 (s. 333-340); Raport 2004 (s. 8-21), Raport 2007 (s. 8-28)
- Omówienia organizowanych wystaw do Raportu: 2003 – wystawa szkła w Gernheim (s. 25), 2004 – *Szkło europejskie XVII-XX w. ze zbiorów MNKi* (s. 26-27), 2006 – *Motywy mitologiczne w sztukach plastycznych*.
- Różne publikacje omawiające wystawy, zbiory w prasie codziennej i specjalistycznej, m.in. „Art Business”, „Spotkania z Zabytkami”.
- Systematyczna popularyzacja stałych ekspozycji, wystaw czasowych

i wybranych zagadnień z dziedziny rzemiosła artystycznego w lokalnych wydawnictwach poświęconych kulturze: „Ikar” (14), „Teraz” (3),

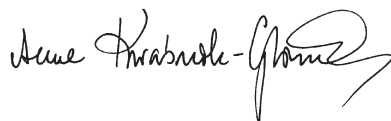
DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA

- Systematyczne promowanie wystaw stałych i czasowych, pozyskiwanych zbiorów, opracowywanych grup obiektów w różnych prowadzonych cyklach
 - Wygłaszanie wykładów w cyklu *Wybitne indywidualności w sztuce europejskiej* (lata 80. – Marta Pieniążek-Samek)
 - Cykl „Niedziela w Muzeum” – od 1996 r. (od czasu wystawy niemieckiej) – szczegółowy wykaz Dział N.O.
 - Cykl wtorkowy *Wykłady o pałacu*:
 - 3 grudnia 2002 – *Pałac biskupów krakowskich w Kielcach na tle polskiej architektury rezydencjonalnej 1. poł. XVII w.*
 - 1 kwietnia 2003 – *Funkcja i urządzenie wnętrza pałacu kieleckiego w świetle badań archiwalnych*
 - 7 października 2003 – *Tkaniny we wnętrzach apartamentu biskupiego*
 - Cykl *Kielecki Festiwal Nauki*
 - 16 września 2001 – *Wokół zwierciadła* (KM)
 - 19 września 2002 – *Wokół krzyża*
 - 16 września 2003 – *Biskup Jakub Zadzik i jego rezydencja w Kielcach na tle polskiej architektury rezydencjonalnej 1. poł. XVII w.* (druk AŚ)
 - 28 września 2003 – *Funkcja i urządzenie wnętrza pałacu kieleckiego* (druk AŚ.)
 - 19 września 2004 – *Tkaniny w Apartamencie Biskupim* (druk AŚ)
 - 25 września 2005 – *Tkaniny w Apartamencie Senatorskim i Prałackim*
 - 21 września 2006 – *Najcenniejsze tkaniny w kolekcji Ryszarda Janiaka*
- Lekcje muzealne i wykłady z muzealnictwa dla studentów Akademii Świętokrzyskiej i uczniów liceów. Współpraca z młodzieżą w związku z programem *Socrates Comenius* – na temat sztuki niemieckiej.

WAŻNIEJSZE PRACE KONSERWATORSKIE

- 1965-1971 – Sukcesywna konserwacja zabytków z dziedziny meblarstwa, tkanin i ceramiki, które miały wejść w skład stałej ekspozycji pałacowej. Wykonywały je Pracownie Konserwacji Zabytków w Krakowie, Poznaniu, Warszawie i Toruniu.
- 1972-1975 – Konserwacja tapiserii *Triumf Ateny*
- 1976-1983 – Konserwacja opon haftowanych z wyobrażeniem Bachusa
- 1978-1983 – Konserwacja XVIII-wiecznych makat: perskiej i dwóch tureckich
- 1983-1986 – Konserwacja tapiserii *Święta Rodzina*
- 1984-1985 – Konserwacja fotela krytego kurdybanem z wizerunkiem Władysława IV
- 1985-1986 – Konserwacja zegara karetowego
- 1986-1991 – Konserwacja kobierca z herbem *Ogończyk*
- 1987-1989 – Konserwacja makaty „sułtańskiej”
- 1987-1992 – Konserwacja tapiserii *Scypion przyjmujący hołd Kartagińczyków*
- 1994-1996 – Konserwacja tapiserii herbowej Stefana Korycińskiego
- 1994-1996 – Konserwacja zespołu mebli (2 komplety do siedzenia, stół ośmio-boczny ze św. Jerzym, szafa hamburska, szafa na nogach gdańska, komoda klasycystyczna na wysokich nogach)

- 1996-1998 – Pełna konserwacja skrzyni intarsjowanej Brata Hilariona
1996-1997 – Prace zabezpieczające przy tapiserii *Bitwa nad Granikiem*
2004-2008 – Prace konserwatorskie różnego typu (kosmetyka, rekonstrukcja, klejenie) przy kilkudziesięciu obiektach ceramicznych z kolekcji pp. Łosiów i Stachurskich.

DECORATIVE ART DEPARTMENT

Decorative Art Department was formed from Art Department on 1st August 1982. At the end of 2008 its collection had 3925 exhibits and they were presented on two permanent exhibitions: *Palace interiors from the 17th and 18th centuries* open since 1971 (textiles of various types, Italian, German, French and Dutch furniture, ceramics and clocks from 17th/18th centuries) and open in 1998 *the Gallery of Polish Painting and European Decorative Art* (glassware, ceramics, furniture and goldsmithery from the 16th c. to the 20th c.). Only a few objects come from the prewar collection. We may notice the increasing number of exhibits after the year 1945, when the museum was given extraordinary furniture, valuable decorative and useful dishes from 16th-20th centuries. Over a hundred of objects (mainly Middle and Far Eastern) were given by Ludwik Wiktor Kielbass (1956). In the 1960s some fine Brussels tapestries were bought: *Scipio Africanus receiving homage from the Cartaginians*, about 1629 by Jakub Geubels Jr. and *the Triumph of Athena*, about 1730 by Urban Leyniers. A hundred textiles, furniture and goldsmithery were given in 1972 by the National Museum in Warsaw to display in the palace interiors (among others: unique heraldic tapestry of a chancellor Stefan Koryciński). In the 1970s decorative art collection was complimented by J.H. Dąbrowski's set of glassware, due to some later purchases now it includes about 640 objects. More than 2000 exhibits are a set of ceramics, which was given by Maria and Jerzy Łosiowe (Polish ceramics) and Grażyna and Wiesław Stachurscy (ceramics from Ćmielów). The museum in Kielce nowadays has the biggest (over 1400 objects) collection of ceramics from this plant.

Decorative Art Department has presented its collections on temporary exhibition in the museum and in other museums in Poland and abroad (in Germany). It was also an organizer of some interdisciplinary displays: *Around secession* (1992), *German art. Polish artistic colony in Munich* (1993), *German art 1450-1800 in Polish collections* (1996), *Ornamenta ecclesiae. Sacred art Kielce diocese* (2000), *Mythological motifs in decorative arts from the collection of the National Museum in Kielce and Wilanów Palace Museum* (2006), *The passion of collecting. Ryszard Janiak's collection* (2007), *The National Museum in Kielce Donators* and *The most valuable exhibits of the National Museum in Kielce* (2008). Important, both in respect of conservation and exhibition, achievement was reconstruction of bishop's apartment in the Kielce palace. The undertaking was awarded with *Sybilla* in the competition on *Cultural event of 2001*.